

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Studijní program: N4106 Zemědělská specializace

Studijní obor: Pozemkové úpravy a převody nemovitostí

Katedra: Katedra krajinného managementu

Vedoucí katedry: doc. Ing. Pavel Ondr, CSc.

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Posouzení analýzy krajinného rázu ve dvou územích
s rozdílnou ochranou přírody a krajiny

Vedoucí diplomové práce: Ing. Monika Koupilová Ph.D.

Autor diplomové práce: Bc. Martina Šejnová

České Budějovice, 2016

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta zemědělská
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Martina ŠEJNOVÁ**
Osobní číslo: **Z14434**
Studijní program: **N4106 Zemědělská specializace**
Studijní obor: **Pozemkové úpravy a převody nemovitostí**
Název tématu: **Posouzení analýzy krajinného rázu ve dvou územích s rozdílnou ochranou přírody a krajiny**
Zadávající katedra: **Katedra krajinného managementu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Výběr dvou vhodných lokalit pro posouzení krajinného rázu z hlediska rozdílné ochrany přírody a krajiny.
Vyhodnocení mapových a textových podkladů za zájmovou oblast.
Popis aktuálního stavu území a jeho využití.
Analýzy krajinného rázu těchto území.
Vyhodnocení a popis rozdílů v krajinném rázu.
Návrhy na možné zvýšení hodnoty krajinného rázu těchto území.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **50 stran textu**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

LOW, J., MÍCHAL, I.: Krajinný ráz, Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy 2003, ISBN 80-86386-27-9
BUKÁČEK, R., MATĚJKA, P.: Popis metody hodnocení krajinného rázu použité v metodice Správy CHKO ČR. In: Péče o krajinný ráz. Praha: Fakulta architektury ČVUT 1999
ŠKOUDLÍNOVÁ, A. Krajinný ráz a státní správa. In Ochrana krajinného rázu - třináct let zkušeností, úspěchů i omylů. Ed I. Vorel, P. Sklenička. Praha: Nakl. Naděžda Skleničková, 2006. s. 117-123. ISBN 80-903206-78
SKLENIČKA, P. Základy krajinného plánování, Naděžda Skleničková, Praha 2003, ISBN 80-903206-1-9
KENDER, J.(editor): Teoretické a praktické aspekty ekologie krajiny, Ministerstvo životního prostředí ČR, Praha 2000, ISBN 80-7212-148-0
INGEGNOLI, V. Landscape Ecology: A Widening Foundation, Springer, New York 2002, ISBN 3-540-42743-0
FORMAN, R., GODRON, M.: Krajinná ekologie, Academia, Praha 1993, ISBN 80-200-0464-5
BUČEK, A.: Krajinný ráz v období globalizace, str. 19-25, Krajinný ráz - jeho vnímání a hodnocení v evropském kontextu, Sborník ekologie krajiny 1, Česká společnost pro krajinnou ekologii, regionální organizace CZ-IALE, Brno2005, ISBN 80-7315-117-0
Časopisy: Pozemkové úpravy, Urbanismus a územní rozvoj

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Monika KOUPILOVÁ, Ph.D.**
Katedra krajinného managementu

Datum zadání diplomové práce: **16. března 2015**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2016**

prof. Ing. Miloslav Šoch, CSc., dr. h. c.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
LEHOMĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studentův útulek
175 21
175 21

L.S.

doc. Ing. Pavel Ondr, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 16. března 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zemědělskou fakultou JU) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 15. 4. 2016

Bc. Martina Šejnová

Poděkování

Děkuji vedoucí diplomové práce paní Ing. Monice Koupilové Ph.D. za poskytnutí materiálů, cenné rady a připomínky, které posloužily k vypracování mé diplomové práce.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá posouzením krajinného rázu ve dvou lokalitách. Každá má rozdílnou ochranu přírody a krajiny. První území je součástí přírodního parku Písecké hory, druhé je tvořeno katastrálním územím Horní Ostrovec, na jehož části je vyhlášena přírodní památka V Obouch. Praktická část práce obsahuje charakteristiky krajinného rázu, stanovení indikátorů přítomnosti hodnot přírodní, kulturní a historické charakteristiky a stanovení projevu, významu a cennosti znaků krajinného rázu. Na základě těchto charakteristik byly vyhodnoceny rozdíly ve sledovaných územích a stanoveny konkrétní návrhy na zvýšení hodnoty krajinného rázu.

Klíčová slova

Krajinný ráz, ochrana krajiny, ochrana přírody, přírodní park, Písecké hory, Horní Ostrovec.

Abstract

The diploma thesis deals with the assessment of landscape at two locations. Each one has a different protection of nature and landscape. The first area is part of the natural park called Písecké hory. Second area consists of a cadastral area of Horní Ostrovec, in which part there is declared a natural monument called V Obouch. The practical part contains the characteristics of the landscape, determining of the indicators of natural values presence, cultural and historical characteristics and determination of expression, important and valuable landscape characteristics. Based on these characteristics the differences in monitored areas were evaluated and concrete proposals how to increase the value of the landscape were set out.

Keywords

Landscape character, landscape protection, nature conservation, Nature Park, Písecké hory, Horní Ostrovec.

Obsah

1. Úvod	10
2. Literární rešerše	11
2.1 Krajina České republiky	11
2.1.1 Základní údaje o České republice	11
2.1.2 Krajina České republiky	12
2.1.3 Kategorie krajiny	14
2.2 Základní principy ochrany přírody a krajiny v ČR	17
2.2.2 Obecná ochrana přírody a krajiny	18
2.2.3 Zvláštní ochrana přírody a krajiny	23
2.3 Krajinný ráz	27
2.3.1 Ochrana krajinného rázu.....	28
2.3.2 Stupně ochrany krajinného rázu	29
2.3.3 Přírodní park	31
3. Materiál	32
3.1 Horní Ostrovec	32
3.1.1 Geomorfologická charakteristika	32
3.1.2 Geologické podloží.....	33
3.1.3 Půdní poměry	33
3.1.4 Biogeografické členění	33
3.1.5 Fytogeografické členění	34
3.1.6 Geobiocenologická typizace a potenciální vegetace	34
3.1.7 Klimatická charakteristika.....	34
3.1.8 Hydrologické poměry	36
3.1.9 Flóra.....	36
3.1.10 Fauna	37
3.1.11 Kulturně historický vývoj oblasti	38
3.2 Písecké hory	38
3.2.1 Geomorfologická charakteristika	39
3.2.2 Geologické podloží.....	40
3.2.3 Půdní poměry	40
3.2.4 Biogeografické členění.....	40

3.2.5 Fytogeografické členění	41
3.2.6 Geobiocenologická typizace a potenciální vegetace	41
3.2.7 Klimatická charakteristika.....	41
3.2.8 Hydrologické poměry	42
3.2.9 Flóra.....	43
3.2.10 Fauna	44
3.2.11 Kulturně historický vývoj oblasti	44
4. Metodika.....	46
4.1 Výběr území	46
4.2 Podkladové materiály	46
4.3 Terénní průzkum	46
4.4 Zpracování podkladů - tvorba map	46
4.5 Hodnocení krajinného rázu.....	47
4.5.1 Charakteristiky krajinného rázu	47
4.5.2 Stanovení indikátorů přítomnosti hodnot přírodní, kulturní a historické charakteristiky	48
4.5.3 Stanovení projevu, významu a cennosti znaků krajinného rázu.....	48
4.5.4 Vyhodnocení a popis rozdílů v krajinném rázu.....	50
5. Výsledky a diskuse	51
5.1 Charakteristiky krajinného rázu	51
5.1.1 Katastrální území Horní Ostrovec	51
5.1.2 Část Píseckých hor	61
5.2 Stanovení indikátorů přítomnosti hodnot přírodní, kulturní a historické charakteristiky	69
5.2.1 Katastrální území Horní Ostrovec	69
5.2.2 Část Píseckých hor	71
5.3 Stanovení projevu, významu a cennosti znaků krajinného rázu.....	72
5.3.1 Katastrální území Horní Ostrovec	72
5.3.2 Část Píseckých hor	73
5.4 Vyhodnocení a popis rozdílů v krajinném rázu.....	74
5.5 Návrh na možné zvýšení hodnoty krajinného rázu území.....	75
6. Závěr.....	77
7. Přehled použité literatury a zdrojů	78
Použité zkratky	82

Seznam obrázků	82
Seznam tabulek.....	83
Seznam grafů.....	84
Seznam příloh.....	84

1. Úvod

Národy mají svou historii a kulturu, žijí na určitém území, které přetvářejí. Krajina velké části našeho území je po staletí utvářena činností člověka, proto je zde krajinný ráz převážně kulturní. Krajinný ráz je součástí kulturního dědictví, je důležité ho chránit na celém území státu.

Ochrana krajinného rázu musí být zaměřena k ochraně rysů a hodnot jednotlivých charakteristik (přírodní, kulturní a historická), k ochraně přírodních a estetických hodnot a k zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant, harmonického měřítká a vztahů v krajině.

Cílem práce je posouzení analýzy krajinného rázu ve dvou územích s rozdílnou ochranou přírody a krajiny. První území je tvořeno katastrálním územím Horní Ostrovec, na části je zde vyhlášena přírodní památka V Obouch, druhé je součástí přírodního parku Písecké hory.

2. Literární rešerše

2.1 Krajina České republiky

2.1.1 Základní údaje o České republice

Česká republika je vnitrozemským členským státem Evropské unie ležícím uprostřed mírného pásu severní polokoule ve střední části Evropy. Svou rozlohou 78 866 km² je mezi evropskými státy na 21. místě, počtem obyvatel 10 220 577 na 12. místě a hustotou zalidnění 130 obyvatel na 1 km² na 13. místě v Evropě. Státní hranicí sousedí ČR s Polskem v délce 761,8 km, s Německem 810,3 km, s Rakouskem 466,3 km a se Slovenskem 251,8 km (PATZELT A KOL., 2008).

Přes svoji poměrně malou rozlohu se Česká republika vyznačuje velmi pestrým rázem krajiny. Je to především způsobeno velkým rozrůzněním povrchu krajiny a výškovou stupňovitostí vegetace. Různorodě utvářený povrch podporoval i brzdil hospodářské osvojování krajiny a využívání jejich zdrojů (DEMEK, MACKOVČIN, 2006).

Z hlediska fyzicko-geografického leží ČR na rozhraní dvou horských soustav lišících se od sebe stářím i geologickým a geomorfologickým vývojem. Západní a střední část ČR vyplňuje Česká vysočina vytvořená koncem prvohor, mající převážně ráz pahorkatin, a středohory – Šumava, Český les, Krušné hory, Krkonoše, Orlické hory a Jeseníky. Do východní části ČR zasahují Západní Karpaty, které nabyly svou nynější podobu ve třetihorách – Beskydy. Rozhraní mezi oběma horskými systémy vyplňuje pásmo úvalů (PATZELT A KOL., 2008).

K největším současným problémům krajiny ČR patří urbanizace a suburbanizace území a rozvoj technické a dopravní infrastruktury. Bezprecedentním způsobem přibývají zastavěná území, především na úkor zemědělského půdního fondu. Každý den je zastavováno téměř 11 hektarů zemědělské půdy, v důsledku čehož rozloha urbanizovaných území narostla od roku 1990 o 245 km², tj. o 5 % oproti původnímu stavu. Důsledkem často překotné urbanizace v posledních desetiletích je prudký nárůst zpevněných a zastavěných ploch. Takto využívaný půdní fond tvoří podstatnou část celkového čistého úbytku 537 km². Pokud by rychlost urbanizace pokračovala stejným tempem do roku 2050, znamenalo by to nárůst o dalších přibližně 1350 km² (MIKO, HOŠEK, 2009).

Z hlediska klimatu lze Českou republiku rozdělit na tři hlavní oblasti – teplou, mírně teplou a chladnou. Převážná část území spadá do oblasti mírně teplé s průměrnou roční teplotou vzduchu 6-7 °C a srážkami 600-800 mm. Chladná oblast zahrnuje hlavně vyšší polohy hor s průměrnou roční teplotou 3-5,5 °C a srážkami 900-1200 mm a teplá oblast zaujímá území s nejnižší nadmořskou výškou, kde se průměrná roční teplota pohybuje mezi 8-9 °C a srážky obvykle nepřesáhnou hranici 600 mm (ANDĚRA, 2000).

Podnebí ČR se vyznačuje vzájemným pronikáním a mísením oceánských a kontinentálních vlivů. Je charakterizováno západním prouděním a intenzivní cyklonální činností, která způsobuje časté střídání vzduchových hmot a poměrně hojné srážky. Přímořský vliv se projevuje zejména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku přibývají kontinentální podnební vlivy. Značný vliv na podnebí ČR mají nadmořská výška a reliéf krajiny. Z celkové plochy území leží 67 % v nadmořské výšce do 500 m, 32 % ve výšce mezi 500 až 1 000 m n. m. a pouze 1 % území ve výšce nad 1000 m n. m. Střední nadmořská výška ČR je 430 m n. m. (PATZELT A KOL., 2008).

2.1.2 Krajina České republiky

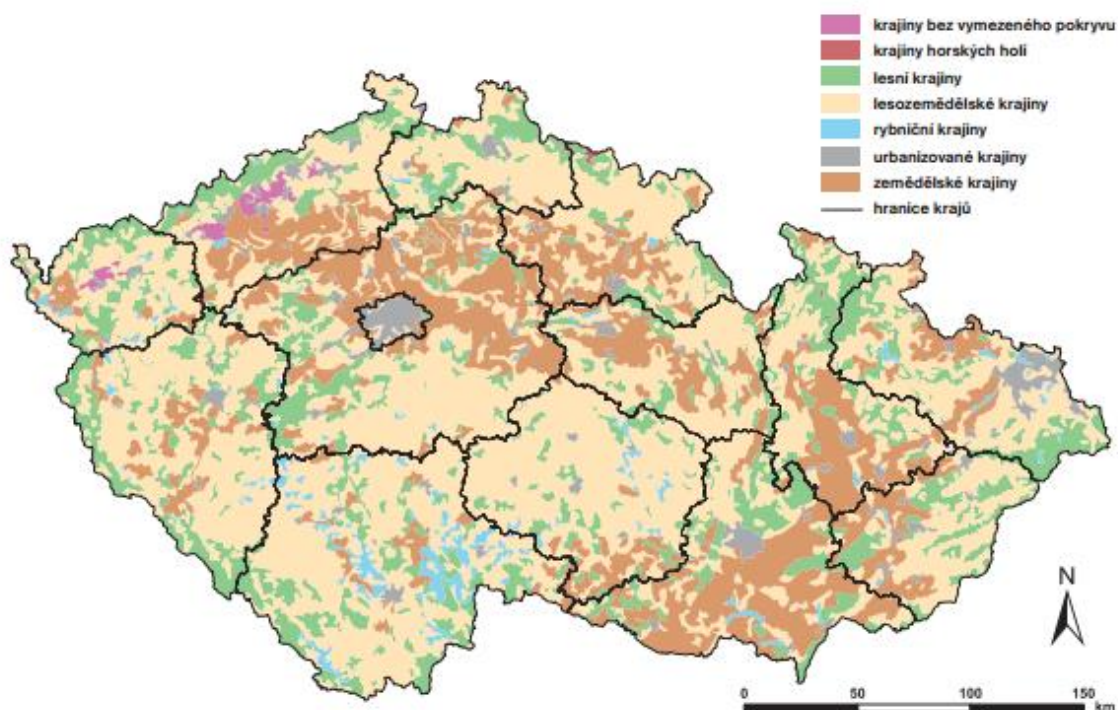
Krajinu lze definovat z různých úhlů pohledů:

- Krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky (114/1992 Sb.).
- Krajina značí část území vnímanou obyvateli, jejíž charakter je výsledkem působení přírodních a/nebo lidských činitelů a jejich vzájemných vztahů (NOVOTNÁ, 2001).
- Krajina není jen souborem určitých dílčích hodnot – jako jsou počty druhů rostlin a ptáků. Krajina je především určitá jednota mnohostí, které vytvářejí pocit, že někam patříme a že jsme tam doma. Krajina je nositelem důležité části národní identity a historické paměti (CÍLEK, 2003).

Krajina je široce užívaným pojmem s mnoha významy, v zásadě ale označuje část prostoru – území, které člověk vnímá, ve kterém se odehrávají různé procesy a děje a které odráží různým způsobem minulost. Krajina je obecně definována jako

„vybraná část zemského povrchu s typickou kombinací přírodních a kulturních prvků a charakteristickou scénérií“. Vztah člověka a krajiny je složitý: člověk je její součástí a současně ji přetváří, tak jako krajina přetváří člověka ve složitém procesu koevoluce (MIKO, HOŠEK, 2009).

Krajina České republiky, ležící v pomyslném středu Evropy, se tak stala významnou křižovatkou, místem tranzitu a výměny informací mezi Pobaltím a mediteránem, Podunajím a západní částí Evropy. Různorodost přírodních podmínek i kulturních vlivů ovlivnily celkovou podobu kulturní krajiny. Na svou malou velikost jsou nezvykle diverzifikované a rozmanité. V pestré skladbě jsou zastoupeny říční, vrcholové, krasové i jiné ekofenomény, elementy a biotopy, které tvořily a tvoří základ vývoje strukturální a biologické diverzity naší krajiny (FANTA, 2011).

Obrázek 1: Typy krajiny podle využití; zdroj: Löw a spol., s.r.o., výstup projektu VaV/640/01/03 Typologie české krajiny, 2003

Mapa zobrazuje základní, pro Českou republiku charakteristické, typy krajiny. Lze v ní vysledovat zemědělskou krajinu, situovanou především v úrodných nížinách, lesní krajinu, pronikající naopak do vyšších poloh, rybníční nebo urbanizovanou krajinu, typickou pro určité části státu. Největší část však tvoří

pro naši část Evropy charakteristická lesozemědělská krajina (MIKO, HOŠEK, 2009).

Globalizační trendy ovlivňují charakter krajiny ČR stále výraznějším způsobem. Promítají se do změn uspořádání sídel a jejich vnějšího obrazu, do nežádoucích změn architektonického výrazu staveb, zvyšují se koncentrace unifikovaných staveb technické a dopravní infrastruktury, agresivní reklama přispívá k výraznému vizuálnímu znečištění krajiny. Globalizace stále výrazněji zasahuje i volnou, dosud nezastavěnou krajinu. Typickým příkladem je rozšiřování produkce řepky olejné na výrobu biopaliv nebo boom výstavby fotovoltaických elektráren na zemědělské půdě (JONGEPIEROVÁ A KOL., 2012).

2.1.3 Kategorie krajiny

Podle ovlivnění krajiny člověkem lze rozlišit dvě základní kategorie krajiny:

Krajina přírodní a přirozená

Přísně vzato, v naší krajině již neexistuje ekosystém, který by nebyl člověkem ovlivněn (minimálně prostřednictvím pozměněné kvality ovzduší).

Přírodní krajinou rozumíme útvar, který se vytváří působením přírodních, abiotických i biotických, krajino tvorných procesů bez ovlivnění antropogenními faktory nebo jen s jejich minimálním působením. Jako jediný v úvahu přicházející krajinný typ přetrvává přírodní krajina prakticky bez výjimek až do neolitu, kdy se začíná vytvářet lidská společnost věnující se zemědělství. S krajinou zcela nedotčenou člověkem se setkáme jen v obtížně přístupných či využitelných oblastech (SKLENIČKA, 2003).

Krajina charakterizovaná přirozenou vegetací (s výjimkou oblastí zcela nepříznivých pro vegetaci) je označována přirozenou (MORAVEC, 1994).

Termínem pakrajina bývá označován poslední stav přirozené krajiny před její přeměnou v krajinu kulturní. Potenciálně přirozená krajina je abstraktní formou krajiny, která by nahradila dnešní kulturní krajinu, kdyby z ní člověk a jeho působení zcela vymizelo. Krajina blízká přirozené se vyznačuje převahou vegetace, která je však již ovlivněna lidskou činností.

Krajina kulturní

Její charakter je kromě přírodních faktorů determinován i prvky socioekonomickými. Krajina je v současnosti převážně kombinací přírody a kultury. Nejvýznamnější faktory, které způsobily přeměnu přírodní krajiny na kulturní, jsou zemědělství a lesnictví. Člověk může užitek (výnos) z krajiny zvyšovat dvěma základními způsoby: pro svoji činnost může využít větší území – extenzifikace, resp. výnos zvyšovat na stejně velkém území – intenzifikace.

Chápeme-li výraz kulturní krajina v nejširším významu (území ovlivňované člověkem, bez ohledu na intenzitu tohoto vlivu), lze konstatovat, že středoevropské krajiny jsou převážně kulturními (MIMRA, 1993).

Kulturní krajina je zpravidla mozaikou ekosystémů do různé míry ovlivněných činností člověka, s různou strukturou a druhovým složením, vyžadujících ke svému fungování různý přísun dodatečné energie z vnějšku. Lidská činnost ovlivňuje krajinu v kladném i záporném slova smyslu, přičemž některé formy lidských aktivit mohou být předmětem ochrany (např. historické, archeologické, estetické,...).

Proces přeměny přírodní krajiny směrem ke zcela přeměněné urbanizované krajině je plynulý. Mezi oběma extrémními případy existuje nekonečné množství rozmanitých krajin s různým stupněm antropického ovlivnění. Podstatná je ovšem absence kulturního faktoru v případě přírodní krajiny.

Na základě intenzity antropického vlivu lze kulturní krajinu dále diferencovat na následující subkategorie:

Vlastní kulturní krajina (krajina kultivovaná) – rovnováha mezi působením antropogenních a ostatních faktorů je zachována. V plné míře přetrvává i autoregulační schopnost na jednotlivých úrovních ekosystémů. Obdobou této subkategorie v krajině-ekologickém pojetí je harmonická kulturní krajina, v níž plochy člověkem destabilizovaných ekosystémů jsou vyváženy vhodně rozloženými plochami ekologicky stabilnějších přirozených a přírodě blízkých ekosystémů.

Harmonická kulturní krajina zaujímá cca 1/2 až 2/3 území České republiky.

Narušená kulturní krajina - antropické vlivy ve větší míře narušují stabilitu přírodních složek. Přesto je zachována autoregulační schopnost ekosystémů a jejich schopnost restaurace.

Devastovaná krajina – dochází k těžkému narušení autoregulační schopnosti a náprava je možná jen za předpokladu značných energetických vstupů a ekonomických prostředků (SKLENIČKA, 2003).

Existuje obdobné dělení založené na principu gradientu antropogenního přetvoření krajiny:

- přírodní krajina,
- extenzivně kultivovaná krajina,
- intenzivně kultivovaná krajina,
- příměstská krajina,
- městská krajina (FORMAN A GORDON, 1986).

Kategorizace OECD rozlišuje krajiny přírodní a kulturní. Kulturní krajina je dále rozdělena do subkategorií městská, industriální a zemědělská.

Kulturní krajinu lze dále dělit dle převažujícího způsobu využívání (managementu) na subkategorie lesní, zemědělská (pastevní, luční, polní, smíšená, ovocnářská,...), rybníčná, průmyslová a těžební, urbanizovaná rekreační a další (SKLENIČKA, 2003).

Fyzikální a biologické faktory:

- geologické poměry
- reliéf
- hydrologické poměry
- půdní poměry
- organismy

Antropogenní faktory:

- landuse
- osídlení a výstavba
- historický vývoj

Estetické faktory:

Vizuální, např.:

- proporce
- měřítko
- pohledové expozice
- zrnitost
- barevnost
- kontrast

<p>Ostatní, např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zvukové vjemy - pachové vjemy - chuťové vjemy - hmatové vjemy <p>Asociace:</p> <p>Historické, např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - významné události - historie osídlení <p>Kulturní, např.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - významné osobnosti - umění - literatura <ul style="list-style-type: none"> - výtvarné umění - hudba
--

Tabulka 1: Faktory spoluvytvářející krajinu; zdroj: Sklenička, 2003

2.2 Základní principy ochrany přírody a krajiny v ČR

Ochrana přírody je v ČR, stejně jako ve většině evropských států, realizována státními a soukromými institucemi, případně i jednotlivci. Státní úřady, v jejichž kompetenci je alespoň zčásti i ochrana přírody a krajiny, se označují jako tzv. orgány ochrany přírody. Ministerstvo životního prostředí (MŽP) je jak orgánem ochrany přírody, tak i metodickým garantem celého oboru. MŽP utváří celostátní a dlouhodobou koncepci ochrany přírody a krajiny, sestavuje tzv. Státní program ochrany přírody a krajiny, nastavuje a administruje dotační programy. MŽP také garantuje soulad národních předpisů ochrany přírody s evropskými a světovými a je též garantem řady mezinárodních smluv v ochraně přírody (např.: Washingtonská, Bonnská, Bernská, mokřady – Ramsar, AEWA atd.), (KOLÁŘ A KOL., 2012).

Bezesporu nejvýznamnějším problémem ochrany přírody a tedy i ochrany volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin je obrovský urbanistický tlak na zemědělskou krajinu. Od sametové revoluce již pohltil beton a asfalt tisíce hektarů půdy. Půda a volná krajina jako by přestávala mít cenu (ZÁVALSKÝ, 2004).

Vzhledem k praktickému přístupu lze hovořit o ochraně druhů organismů – druhové ochraně, respektive o ochraně určitých území a částí krajiny – územní ochraně. Tyto dva základní principy se odrážejí i v právních předpisech upravujících zákonné podmínky ochrany přírody a krajiny.

V České republice upravuje základní pravidla ochrany přírody a krajiny zákon č. 114/1992 Sb. a doplňuje jej vyhláška Ministerstva životního prostředí ČR č. 395/1992 Sb. (ČIHAŘ A KOL., 2002).

Obecná ochrana přírody se vztahuje na všechny druhy rostlin a živočichů na celém území státu. Znamená to, že nesmíme bez přijatelného důvodu zabíjet žádné živočichy, vybírat ptákům vejčka nebo je rušit při vyvádění mláďat, ničit rostliny nebo kácet či poškozovat dřeviny rostoucí mimo les (kácení v lesích upravuje zákon o lesích). Neznamená to pochopitelně, že si nesmíme natrhat kytku do vázy nebo nasbírat lesní jahody. Ale pokud třeba chceme pokácet strom (od určité velikosti) nebo vymýtít trnky na mezi, je k tomu potřeba mít povolení od orgánu ochrany přírody (obvykle příslušného obecního úřadu). V případě plánování velkých staveb a záměrů se provádí posuzování jejich vlivu na životní prostředí, tzv. EIA (KOLÁŘ A KOL., 2012).

2.2.2 Obecná ochrana přírody a krajiny

Obecná ochrana přírody a krajiny představuje ochranu krajiny, rozmanitosti druhů, přírodních hodnot a estetických kvalit přírody, ale také ochranu a šetrné využívání přírodních zdrojů. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny rozlišuje:

- obecnou ochranu krajiny, kam řadíme tyto nástroje: územní systém ekologické stability, významný krajinný prvek, krajinný ráz, přírodní park a přechodně chráněnou plochu,
- obecnou ochranu druhů, podle níž jsou všechny druhy rostlin a živočichů chráněny před ničením, poškozováním, sběrem či odchytém. Důležitým nástrojem obecné ochrany rostlin a živočichů včetně ochrany jejich přirozených stanovišť je ochrana volně žijících ptáků, ale také ochrana dřevin rostoucích mimo les,
- obecnou ochranu neživé části přírody a krajiny (ochrana jeskyní, přírodních jevů na povrchu, které s jeskyněmi souvisejí a paleontologických nálezů a minerálů), (www.mzp.cz).

2.2.2.1 Obecná ochrana krajiny

Územní systém ekologické stability

Územní systém ekologické stability krajiny je vzájemně propojený soubor přirozených i pozměněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu (114/1992 Sb.).

Tato rovnováha znamená, že systém je buď rezistentní vůči okolním negativním vlivům, tj. že je schopen takovým vlivům odolávat, anebo že je pomocí autoregulačních mechanismů schopen se do původní rovnováhy vracet. Za ekologickou stabilitu tedy považujeme schopnost ekosystémů zachovávat si své funkce a vlastnosti a vyrovnávat se s vnějšími vlivy. Krajina je tvořena nepřeborným množstvím ekosystémů, které se navzájem ovlivňují a mezi kterými je řada vzájemných vazeb. Zjednodušeně lze říci, že čím pestřejší mozaika ekosystémů se v krajině nalézá, tím je krajina stabilnější. Při vytváření systému ekologické stability se vybírají do propojeného systému nejstabilnější části krajiny, eventuálně tam, kde se stabilnější části krajiny v dostatečném rozsahu nevyskytují, se navrhuje jejich doplnění a dotvoření (BOROVIČKOVÁ, HAVELKOVÁ, 2005).

Skladebními prvky každého ÚSES jsou biocentra a biokoridory. Biocentra jsou ostrůvky přírodní krajiny, které dovolují dlouhodobou existenci určitého ekosystému, například mokřadu, lesa nebo květnaté louky. Naproti tomu biokoridory mají umožňovat migraci většiny klíčových druhů mezi jednotlivými biocentry. Zprostředkovávají propojení biocenter a vytvářejí tak skutečně efektivní síť. Systémy ekologické stability pamatují i na menší, poněkud méně ucelené a nápadné přírodní části, jakými jsou meze, lada nebo třeba stromořadí. Na místní úrovni se uplatňují jako tzv. interakční prvky (ČIHAŘ A KOL., 2002).

Rozlišuje se místní, regionální a nadregionální systém ekologické stability (114/1992 Sb.).

Územní systémy ekologické stability jsou především nástroje obecné územní ochrany přírody, ale jejich síť se vztahuje na celé území republiky. Nevyhýbá se ani zvláště chráněným územím, včetně chráněných krajinných oblastí či národních parků (ČIHAŘ A KOL., 2002).

ÚSES jsou založeny na následujících pěti principech:

1. Princip reprezentativnosti:

ÚSES musí zahrnovat všechny typické druhy přirozených společenstev v každém regionu.

2. Princip mezních parametrů:

Biocentra jsou definována minimální plochou, zatímco koridory jsou definovány minimální šířkou a maximální délkou. Mezní hodnoty se liší podle biogeografických charakteristik a hierarchické úrovně.

3. Princip propojení:

Každé biocentrum musí být spojeno s ostatními pomocí biokoridorů.

4. Princip současného stavu krajiny:

Koncepce ÚSES dává přednost krajinným prvkům s vyšší ekologickou hodnotou.

5. Princip sociálních limitů a cílů:

Realizace ÚSES by neměla být v rozporu s jinými sociálními cíli, např. půdní eroze, hydrologická opatření (SKLENICKA, CHARVATOVA, 2003).

Významný krajinný prvek

Významný krajinný prvek jako ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability. Významnými krajinnými prvky jsou lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy (114/1992 Sb.).

Významné krajinné prvky mohou být také vybrané mokřady, skalní výchozy, trvalé travní porosty a další hodnotné části krajiny, které registruje věcně a územně příslušný orgán ochrany přírody. Všechny významné krajinné prvky zákon chrání před poškozováním a ničením a nesmí být snižována ani ohrožována jejich ekologicky stabilizační funkce (ČIHAŘ A KOL., 2002).

K zásahům, které by mohly vést k poškození nebo zničení významného krajinného prvku nebo ohrožení či oslabení jeho ekologicko-stabilizační funkce, si musí ten, kdo takové zásahy zamýšlí, opatřit závazné stanovisko orgánu ochrany přírody. Mezi takové zásahy patří zejména umístování staveb, pozemkové úpravy, změny kultur pozemků, odvodňování pozemků, úpravy vodních toků a nádrží a těžba

nerostů. Podrobnosti ochrany významných krajinných prvků stanoví Ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem (114/1992 Sb.).

Přechodně chráněná plocha

Smyslem přechodně chráněných ploch je možnost chránit území s dočasným či nepředvídaným výskytem význačných rostlinných a živočišných druhů, nerostů nebo paleontologických nálezů. Lze je vyhlásit také ze závažných důvodů vědeckých, studijních, informačních apod. (ČIHAŘ, 1998).

Přechodně chráněná plocha se vyhláší na předem stanovenou dobu, případně na opakované období, například dobu hnízdění. V rozhodnutí o jejím vyhlášení se omezí takové využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení vývoje předmětu ochrany (114/1992 Sb.).

2.2.2.2 Obecná ochrana druhů

Ochrana volně žijících ptáků

V zájmu ochrany druhů ptáků, kteří volně žijí na evropském území členských států Evropských společenství, je zakázáno jejich úmyslné usmrcování nebo odchyt jakýmkoliv způsobem, úmyslné poškozování nebo ničení jejich hnízd a vajec nebo odstraňování hnízd, sběr jejich vajec ve volné přírodě a jejich držení, a to i prázdných, úmyslné vyrušování těchto ptáků, zejména během rozmnožování a odchovu mláďat, pokud by šlo o vyrušování významné z hlediska cílů směrnice o ptácích, držení druhů ptáků, jejichž lov a odchyt jsou zakázány (114/1992 Sb.).

Ochrana dřevin rostoucí mimo les

Pokud zákon o ochraně přírody a krajiny a prováděcí vyhlášky mluví o dřevinách, jde o legislativní zkratku pojmu dřevina rostoucí mimo les. Jde o rostliny se zdřevnatělým stonkem, které rostou na pozemcích, které nejsou určeny k plnění funkcí lesa. Mezi dřeviny patří stromy s viditelným kmenem, keře jako dřeviny větvené od země, polokeře s dřevnatou spodní částí lodyhy a dřevnaté liány. Zákon se netýká jen planě rostoucích dřevin, nýbrž i dřevin člověkem záměrně pěstovaných např. v zahradách a parcích. Předmětem ochrany jsou i ovocné stromy (BOROVIČKOVÁ, HAVELKOVÁ, 2005).

Již od doby, kdy lidé začali v krajině zemědělsky hospodařit, lze situovat počátek zájmu o významné stromy. Stromy měly odpradávná zvláštní postavení, a to nejen z hlediska hospodářského významu. Často jim byla přisuzována nadpřirozená síla. Budily respekt z důvodu jim přičítaných schopností, později i proto, že si lidé více dokázali uvědomit věkovitost stromů a představit si, co všechno se již pod korunami těchto velikánů mohlo odehrát. Protože stromy požívaly takové váženosti, byly často sázeny na rozcestí jako hraniční či orientační body, u křížků a kapliček, na návších a hradních nádvořích a na místech význačných událostí na jejich paměť. Tyto významné stromy pak lidé chránili, uctívali a pečovali o ně (KOLARČEK, 2003).

Usnesením vlády ČR č. 415 se v roce 1998 přijal Státní program ochrany přírody a krajiny v ČR, který stanovuje prioritu opatření v ochraně přírody a krajiny, z nichž vybraná se týkají i zeleně mimo les (MLČOCH, 1998).

2.2.2.3 Obecná ochrana neživé části přírody a krajiny

Zákon o ochraně přírody a krajiny upravuje vedle ochrany živočichů a rostlin a jejich biotopů významnou měrou i ochranu neživé přírody. Podobně jako ochranu živočichů a rostlin nebo jako ochranu územní ji můžeme rozdělit na obecnou, která zahrnuje ochranu jeskyní a paleontologických nálezů, a ochranu zvláštní, kam řadíme zvláště chráněné nerosty. Kromě těchto samostatných nástrojů je ochrana neživé přírody zajišťována podobně jako ochrana živočichů a rostlin i v rámci ochrany územní – např. naleziště vzácných nerostů či paleontologických nálezů nebo významné geomorfologické útvary mohou být registrovány jako významný krajinný prvek či vyhlášeny jako přechodně chráněná plocha nebo zvláště chráněné území (BOROVIČKOVÁ, HAVELKOVÁ, 2005).

Ochrana jeskyní

Jeskyně jsou podzemní prostory vzniklé působením přírodních sil, včetně jejich výplní a přírodních jevů v nich (114/1992 Sb.).

Jeskyně jsou velmi cennými přírodními stanovišti, která jednak tvoří biotop některých vzácných druhů živočichů a rostlin a jednak jsou jedinečným dokladem o geologické minulosti Země. Na jejich ochranu pamatuje i směrnice o stanovištích, která řadí jeskyně nepřístupné veřejnosti a jeskyně pod mořskou hladinou mezi typy

přírodních stanovišť v zájmu Evropských společenství, která vyžadují územní ochranu (BOROVIČKOVÁ, HAVELKOVÁ, 2005).

Správa jeskyní České republiky byla zřízena 1. dubna 2006 jako státní příspěvková organizace, jejíž součástí se stalo 14 zpřístupněných jeskyní i odborné oddělení péče o jeskyně. Účelem vzniku SJ ČR je zajišťování ochrany, péče a provozu zpřístupněných jeskyní České republiky a s nimi bezprostředně souvisejících podzemních prostor a zpřístupňování, ochrana a péče o podzemní prostory, pokud v nich budou prováděny činnosti na základě rozhodnutí místně příslušného orgánu ochrany přírody, nebo budou využívány k účelům podléhajícím doзору státní báňské správy (www.jeskyne.cz).

2.2.3 Zvláštní ochrana přírody a krajiny

Zvláštní ochrana přírody a krajiny představuje jeden z nejvýznamnějších nástrojů ochrany přírody a krajiny. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny vymezuje šest kategorií zvláště chráněných území, jako významného nástroje ochrany území. Jsou jimi: národní parky (NP), chráněné krajinné oblasti (CHKO), národní přírodní rezervace (NPR), přírodní rezervace (PR), národní přírodní památky (NPP) a přírodní památky (PP). Cílem ochrany bývá nejčastěji udržení nebo zlepšení dochovaného stavu území nebo ponechání území, či jeho části, samovolnému vývoji (www.mzp.cz).

Zvláštní ochrana spočívá ve zvýšené ochraně vybraných mimořádně cenných území a v ochraně konkrétních druhů živočichů a rostlin, případně též nerostů – zahrnuje tedy zvláště chráněná území a zvláště chráněné druhy živočichů, rostlin a nerostů. Člení se na ochranu územní, spočívající v ochraně určitého vymezeného území, a ochranu druhovou, zahrnující ochranu druhů živočichů a rostlin, případně nerostů (BOROVIČKOVÁ, HAVELKOVÁ, 2005).

2.2.3.1 Velkoplošná chráněná území

Mezi velkoplošná chráněná území se řadí národní parky a chráněné krajinné oblasti. V těchto územích jde především o zachování přírodních zdrojů, důležitých např. pro biologický genetický fond divokých živočišných a rostlinných druhů.

Základním cílem ochrany velkoplošných chráněných území je tvorba a ochrana životního prostředí (FRIEDL A KOL., 1991).

Aktivní péče o velkoplošná chráněná území je v případě národních parků koordinována i prováděna přímo správou národního parku. Péči o CHKO koordinuje pracoviště správy CHKO spadající pod Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR (KOLÁŘ A KOL., 2012).

Národní parky

Národní parky (NP) jsou rozsáhlá území, jedinečná v národním nebo mezinárodním měřítku. Jejich značnou část mají tvořit přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy. Tato území jsou mimořádně vědecky a výchovně významná a veškeré jejich využívání by mělo vést k zachování nebo zlepšení přírodních poměrů. Čtyři české národní parky zabírají asi 1,5% celkové rozlohy republiky (ČIHAŘ A KOL., 2005).

Území národních parků je členěno do tří zón odstupňované ochrany, nejprísnější režim je stanoven pro I. zónu. Na území národních parků je omezen volný pohyb veřejnosti, podrobnosti jsou stanoveny v jejich návštěvních řádech. Národní parky mají samostatný správní orgán – správu národního parku, který koordinuje a řídí všechny hlavní aktivity, týkající se zásahů do přírodního prostředí. Jsou zřizovány zákonem. Národní parky se rozkládají na 1,51 % území ČR, tj. 119 500 ha (www.ochranaprirody.cz).

Chráněné krajinné oblasti

Chráněné krajinné oblasti jsou definovány jako rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení. Hospodářské využívání těchto území se provádí podle zón odstupňované ochrany tak, aby se udržoval a zlepšoval jejich přírodní stav a byly zachovány a vytvářeny optimální ekologické funkce těchto území. Rekreační využití je přípustné, pokud nepoškozuje přírodní hodnoty chráněných krajinných oblastí. V současné době existuje v ČR 25 chráněných krajinných oblastí, které pokrývají 13,78% rozlohy území státu (114/1992 Sb.).

Ochrana CHKO je odstupňována zpravidla do čtyř zón, jimiž se určují limity hospodaření a jiné využívání jejich přírodního potenciálu. Součástí první zóny jsou zvláště chráněná území menší rozlohy – tzv. maloplošná chráněná území. Každá CHKO je řízena samostatnou správou. Chráněné krajinné oblasti se vyhláší vládním nařízením (MÁLKOVÁ, LACINA, 2001).

- I. zóna („přírodní jádrová“) zahrnuje přírodě blízké ekosystémy (často maloplošná zvláště chráněná území), zaujímá 11 % z celkové výměry všech CHKO a je v ní uplatňována nejpřísnější ochrana.
- II. zóna („polopřirozená ochranná“) zahrnuje mozaiku přírodě blízkých a kulturních ekosystémů, zaujímá 37 % z celkové výměry. Snahou v tomto území je zlepšení jeho přírodní hodnoty, umožňuje jemné formy hospodaření.
- III. zóna („kulturně krajinná“) zahrnuje běžně obhospodařované kulturní ekosystémy, zaujímá 41 % z celkové výměry. Je cenná pro svou krajinně estetickou hodnotu, umožňuje intenzivnější hospodaření.
- IV. zóna („okrajová sídelní“) zahrnuje většinou sídla a intenzivně obhospodařované pozemky, zaujímá 11 % z celkové výměry. Je územní rezervou pro zástavbu a intenzivnější formy hospodaření i podnikání. V některých CHKO není IV. zóna vyhlášena (MIKO, ŠTURSA, 2010).

2.2.3.2 Maloplošná chráněná území

Maloplošná chráněná území jsou vybraná území – nejrepresentativnější ukázky naší rozmanité přírody, jejich počet je podmíněn velkou variabilitou geologického podkladu a geomorfologického utváření našeho státu a tím podmíněnou velkou diverzitou rostlinstva a živočišstva. K této rozmanitosti navíc přispívá i výjimečná poloha našeho státu na biogeografické křižovatce řady cest pronikání jednotlivých druhů na naše území. Velikost maloplošných chráněných území se pohybuje od několika set m² po tisíce hektarů (FRIEDL A KOL., 1991).

K maloplošným zvláště chráněným územím patří národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památka a přírodní památka. Souhrnně zabírají asi 1,1 % plochy státu a jejich celkový počet dosahuje bezmála 1800 (ČIHAŘ A KOL., 2002).

Národní přírodní rezervace

Menší území mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním či mezinárodním měřítku, může orgán ochrany přírody vyhlásit za národní přírodní rezervace; stanoví přitom také jejich bližší ochranné podmínky (114/1992 Sb.).

V národních přírodních rezervacích je mimo jiné zakázáno používat všechny intenzivní technologie, povolovat stavby, sbírat rostliny a až na definované výjimky odchyťovat živočichy. Je tu také zakázáno tábořit a rozdělovat oheň mimo vyhrazená místa a vjíždět sem motorovými vozidly. Národní přírodní rezervace v rámci rozlohy ČR tvoří jen 0,34% (ČIHAŘ A KOL., 2002).

NPR vyhláší Ministerstvo životního prostředí, které rovněž může v případě veřejného zájmu udělit výjimku z podmínek jejich ochrany. V současnosti je v České republice vyhlášeno 117 NPR, přitom 70 z nich se nachází ve velkoplošných chráněných územích.

Do této kategorie patří také nejstarší chráněné území u nás - Žofínský prales a Hojná Voda v Novohradských horách, která byla vyhlášena rezervací 28. srpna roku 1938 (KOLÁŘ A KOL., 2012).

Přírodní rezervace

Ochrana ucelených ekosystémů spíše místního nebo oblastního významu využívá obvykle kategorií přírodní rezervace. Příroda takového území by měla být pro příslušnou geografickou oblast reprezentativní. Pravidla ochrany a správy jsou většinou uvedena v příslušné zřizovací vyhlášce. Přírodní rezervace se rozkládají na 0,33% plochy ČR (ČIHAŘ A KOL., 2002).

Národní přírodní památky

Přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s národním nebo mezinárodním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk, může orgán ochrany přírody vyhlásit za národní přírodní památku; stanoví přitom také její bližší ochranné podmínky (114/1992 Sb.).

Podobné území může být zajímavé i díky historickému působení člověka. Poškozovat nebo nepříznivě ovlivňovat prostředí národních přírodních památek je zakázáno. Na území ČR tvoří jen 0,30 % (ČIHAŘ A KOL., 2002)

NPP vyhláší Ministerstvo životního prostředí. Na území České republiky bylo dosud vyhlášeno 100 národních přírodních památek, např. Chropýňský rybník nebo Pastvivo u Lednice (MÁLKOVÁ, LACINA, 2001).

Přírodní památky

Obdobná území, ovšem s významem oblastním, může příslušný orgán ochrany přírody vyhlásit za přírodní památku. Přestože se jich na území České republiky nyní nachází téměř tisíc, jejich plošný podíl zde představuje 0,35 % rozlohy (ČIHAŘ A KOL., 2002).

2.3 Krajinový ráz

Krajinový ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinového rázu, zejména umístování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinových prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině (ČIHAŘ A KOL., 2002).

Je chráněn před aktivitami, které by mohly snížit jeho celkovou estetickou hodnotu. Zásahy do krajinového rázu smějí být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinových prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině. K činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinový ráz (např. umístování a povolování různých staveb) je vždy třeba písemný souhlas územně kompetentního orgánu ochrany přírody (ČIHAŘ, 1998).

Krajinový ráz se neposuzuje v zastavěném území a v zastavitelných plochách, pro které je územním plánem nebo regulačním plánem stanoveno plošné a prostorové uspořádání a podmínky ochrany krajinového rázu dohodnuté s orgánem ochrany přírody (114/1992 Sb.).

Termín „krajinný ráz“ není v českém právním ani odborném slovníku termínem novým. Již v roce 1920 zákon přídělový (z. č. 47/1920 Sb.) přináší formulaci „při sdělování plánu přihlížej pozemkový úřad k tomu, aby přidělem nebyly rušeny krásy přírodní a ráz krajinný ... Pozemkový úřad může k tomuto cíli svoliti, aby plochy, které jsou věnovány parkům, přírodním parkům, které slouží jinak k okrase krajiny, nebo jejichž účelem jest zachovati ukázkou původního rázu krajinného ... vlastníku byly ponechány....“.

Rovněž scelovací zákon č. 47/1948 Sb. v § 30 uvádí: „ při pozemkových úpravách ... buď zajištěna ochrana památek všech druhů, přírodních krás a krajinného rázu“.

Opominout jistě nelze patrně nejvýraznější postavu české krajinné architektury Ladislava Žáka, zejména pak jeho stěžejní dílo „Obytná krajina“, v němž Žák již v roce 1947 termín charakter krajiny užívá (SKLENIČKA, 2003).

2.3.1 Ochrana krajinného rázu

Ve zvlášť chráněných územích (zejména v Národních parcích a v CHKO) se preventivní ochrana krajinného rázu děje omezeními v rámci plánu péče. Správci těchto území jsou navíc přímo orgány ochrany přírody a mají tedy všechny odborné i právní aspekty ochrany krajinného rázu plně ve svých rukách.

V nejvýznamnějších územích – (především Přírodních parcích) se ochrana krajinného rázu děje omezeními ve zřizovací vyhlášce. Ta by oproti současnému stavu měla být zpracována podrobněji, včetně vnitřní zónace, umožňující diferencovanou ochranu. Orgán ochrany přírody by zde měl vykonávat důslednou a průběžnou správu krajinného rázu, od hodnocení jeho typických znaků a jejich dochovanosti, přes dozor nad dodržováním ustanovení vyhlášky, až po individuální posuzování vlivů příp. změn v území na krajinný ráz.

V ostatních územích je rozhodujícím nástrojem ochrany krajinného rázu z tohoto hlediska územní plánování. Schválené (a tedy i s orgánem ochrany přírody dohodnuté) územní plány jsou závaznými instrukcemi i pro ochranu krajinného rázu, bez ohledu na to, do jaké míry v nich orgán ochrany přírody hlediska ochrany krajinného rázu uplatnil. Je tedy zvlášť významné, aby orgán ochrany přírody již v etapě zadání územního plánu uplatnil své požadavky na ochranu krajinného rázu, a

to v míře odpovídající významu řešeného území. V územích, kde jsou přírodní, kulturní a historické hodnoty krajiny zvláště soustředěné (ale i tam, kde územní plán dlouhodobě neexistuje) je proto praktické předem zpracovat i samostatné hodnocení krajinného rázu území, jako odborného podkladu orgánu ochrany přírody. Ideální a patrně nejsprávnější by bylo zpracovávat hodnocení krajinného rázu přímo, jako integrální součást celého územně plánovacího procesu. Základními nástroji ochrany krajinného rázu jsou proto závazné limity a regulativy využití území (COUNCIL OF EUROPE, 2000).

2.3.2 Stupně ochrany krajinného rázu

Stupně ochrany krajinného rázu jsou dány kombinací míry zachovalosti krajinného rázu (včetně náročnosti obnovy typických znaků nedochovaných) a vhodnosti jeho ochrany z hlediska ostatních dlouhodobých zájmů společnosti. Je základním nástrojem diferencované ochrany krajinného rázu.

1. Nejvyšší ochrana krajinného rázu (I. stupeň ochrany) – nejpřísněji chráněné zóny NP a CHKO. Tento stupeň znamená, že musí být chráněny všechny typické znaky dané oblasti krajinného rázu – dominantní, hlavní i doplňující; proto má tento přístup výrazně konzervační povahu.

2. Vysoká ochrana krajinného rázu (II. stupeň ochrany) – zejména přírodní parky a okrajové části NP a CHKO a registrované významné krajinné prvky. Zvýšenou ochranu krajinného rázu vyžadují například i krajinné a sídelní památkové zóny, ochranná pásma kulturních památek. Tento stupeň ochrany znamená, že musí být přísně chráněny typické znaky dominantní a hlavní; některé doplňující znaky bránící současnému životu v krajině lze operativně i pominout. Má také výrazně konzervační povahu, připouští však na základě konsensu již určité změny krajinného rázu

3. Nadprůměrná ochrana krajinného rázu (III. stupeň ochrany) – místa s částečně dochovaným krajinným rázem, zabezpečuje ji orgán ochrany přírody z jiných zájmů, vyplývajících z územního konsensu. Chráníme pouze dominantní znaky, některé hlavní typické znaky v případě, že brání rozvoji území, je možné pominout. Tvorba krajiny je v rovnováze s ochranou dochovaných hodnot.

4. Základní ochrana krajinného rázu (IV. stupeň ochrany) – zde je třeba stanovit celospolečenské minimum ochrany těch hodnot, které bude vždy požadováno, ale nikdy překračováno. Chrání se dominantní typické znaky, zcela zde převažuje tvorba krajinného rázu nad jeho ochranou a chráněné znaky pouze vymezují široké rámce pro tvorbu.

5. Bez ochrany krajinného rázu (V. stupeň ochrany) – území, kde krajinný ráz není dochován, nebo je nutné je z jiných obecně přijatých celospolečenských hledisek změnit. Znamená to nezávislou tvorbu krajiny nové, předmětem ochrany mohou být pouze izolované a vzácně dochované krajinné prvky, nikoli ráz celé krajiny (LÖW, MÍCHAL, 2003).

Krajinný systém	Popis
primární	Je tvořen prostorově funkčními danostmi, které se řídí ryze přírodními zákonitostmi a vztahy (přírodní podmínky, hydrologická síť, jako odraz reliéfu, přírodní ekosystémy) – tedy bez vlivů člověka jako myslící bytosti. V krajině je všudypřítomný.
sekundární	Je prostorově funkčním vyjádřením člověkem vytvářených systémů. Patří sem celá prvovýroba, průmysl, služby, doprava, bydlení apod. Projev tohoto systému je v krajině nejvýraznější.
terciální	Je prostorově funkčním vyjádřením lidských představ (individuálních i skupinových) o vnímané realitě. Řídí se ryze psychologickými a sociologickými zákonitostmi (obytnost krajiny, její vzhled, duševní život, rekreace atd. Tento systém tvoří často skrytou, ale vždy reálně existující krajinnou strukturu.

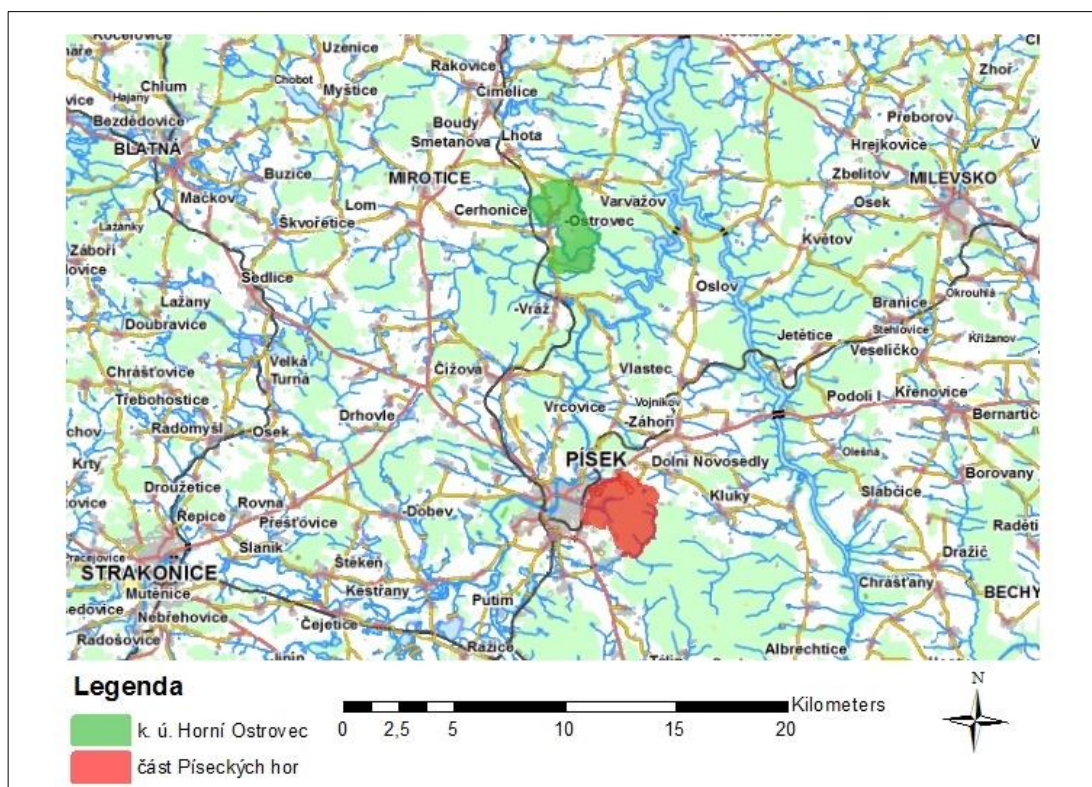
Tabulka 2: Základní systémové vrstvy krajiny; zdroj: Löw, Michal, 2003

2.3.3 Přírodní park

Přírodní park je území s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami. Hospodářské využití tohoto parku bývá omezeno tak, aby nebyl ničen, poškozován a rušen současný stav jeho přírodního a životního prostředí (ČIHAŘ, 1998).

Zásahy do krajinného rázu, zejména umístování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině. Měnit kultury pozemků, určených k plnění funkcí lesa nebo v zemědělském půdním fondu na ostatní plochy nebo stavební pozemky lze mimo současně zastavěné a zastavitelné území obcí a jejích částí, tak jak je vyznačeno v katastrálních mapách ke dni vyhlášení zřízení přírodního parku, pouze v zájmu ochrany lesa nebo ochrany přírody a krajiny; z jiného důvodu lze měnit kultury pozemků, určených k plnění funkce lesa nebo v zemědělském půdním fondu, na ostatní plochy nebo stavební pozemky pouze v případě, že je to v souladu s platnou územně plánovací dokumentací (HEYDA A KOL., 2007).

3. Materiál

Obrázek 2 : Lokalizace vybraných území; zdroj: vlastní

3.1 Horní Ostrovec

Katastrální území Horní Ostrovec se nachází v Jihočeském kraji, asi 15 km severně od města Písku. Velikost katastrálního území je 5,19 km².

Průměrná nadmořská výška území je 410 m n. m.

3.1.1 Geomorfologická charakteristika

- Systém – Hercynský
  - provincie – Česká vysočina
    - subprovincie – Česko-moravská soustava
      - oblast – Středočeská pahorkatina
        - celek – Táborská pahorkatina
          - podcelek – Písecká pahorkatina

Zvíkovská pahorkatina

Celek náleží do soustavy Písecké pahorkatiny, vyznačuje se poměrně plochým reliéfem s průměrnou nadmořskou výškou mezi 400 a 450 m, rozřezaným hlubokými údolími vltavských přítoků na několik plošin. Nejvyšší vrchol pahorkatiny dosahuje výšky 517 m n. m, jedná se o Svatonický vrch. V mikroregionu se nachází také několik významných ložisek nerostných surovin, především zlata a tuhy. O získávání zlata z říčních náplav zejména Skalice a Lomnice svědčí množství rýžovnických sejpů podél těchto toků (CHVOJKA, 2009).

3.1.2 Geologické podloží

Z geologické mapy lze vyčíst, že podloží je tvořeno porfyrickými amfibol-biotickými granity, granodiority a amfibol-biotitickými granity (www.geology.cz).

3.1.3 Půdní poměry

Celá oblast je tvořena kambizemí modální.

Půdy s kambickým hnědým (braunifikovaným) horizontem Bv, vyvinutým převážně v hlavním souvrství svahovin magmatických, metamorfických a zpevněných sedimentárních hornin, ale i jim odpovídajících souvrstvích, např. v nezpevněných lehčích až středně těžkých sedimentech. Pod kambickým horizontem Bv se nachází vlastní půdotvorný substrát, tedy horizont C nebo souvrství IIC. Kambizemě se vyskytují na rozsáhlém území ve značně rozdílných klimatických podmínkách i na rozdílných půdotvorných substrátech. To se odráží i v nasycenosti sorpčního komplexu. Podle nasycenosti výměnnými bázemi v horizontu Bv můžeme půdy zařadit k eu-, mezo- až oligo- bazickým. Původními společenstvy kambizemí jsou listnaté a smíšené lesy, tvořené především dubem a bukem (KUBÍK, SÁŇKA, 2009).

3.1.4 Biogeografické členění

- Biom – geobiom opadavých listnatých lesů

- biogeografická provincie – provincie středoevropských listnatých lesů

- biogeografická podprovincie - hercynská podprovincie

- biogeografický region (bioregion) - Bechyňský bioregion (CULEK A KOL., 1996).

3.1.5 Fytogeografické členění

Z hlediska fytogeografického členění, tedy z hlediska botanického, se Česko člení do 3 fytogeografických oblastí, které se dále dělí do 6 podoblastí a 99 okresů.

Území Horní Ostrovec patří do oblasti mezofytika, podoblasti Českomoravského mezofytika a okresu Střední Povltaví (HENDRYCH, 1984).

3.1.6 Geobiocenologická typizace a potenciální vegetace

Převážná část území je tvořena bukovým vegetačním stupněm, v centrální části se jedná o jedlobukový vegetační stupeň (geoportal.uhul.cz).

V původní dřevinné skladbě bukového vegetačního stupně převažoval buk, který někdy tvořil nesmíšené porosty. Doznívá zde zastoupení dubu (převážně zimního) a habru, vtroušená bývá lípa (většinou velkolistá) a je zastoupena i jedle. V jedlobukovém vegetačním stupni tvoří základní dřevinu v přirozené skladbě buk s příměsí jedle (HEYDA A KOL., 2007).

V katastrálním území Horní Ostrovec se vyskytují tyto potenciální přirozené vegetace: biková anebo jedlová doubrava, v jižní části oblasti se jedná o černýšovou dubohabřinu (NEUHÄSLOVÁ, MORAVEC, 1998).

3.1.7 Klimatická charakteristika

Nejbližší meteorologická stanice se nachází ve Vráži. Její nadmořská výška je 453 m n. m., zeměpisná šířka 49° 23' a délka 14° 08'. Území je od meteorologické stanice vzdálené cca 3,7 km. Rozdíl nadmořské výšky mezi lokalitou a meteorologickou stanicí je 23 m.

Teplotní poměry

Průměrná měsíční teplota:

Nejteplejším měsícem této oblasti je červenec (průměrná teplota v červenci: 16,9 °C). Naopak nejchladnějším je leden (průměrná teplota v lednu: -2,6 °C). Roční průměrná teplota je 7,2 °C.

Mrazové období zde začíná začátkem prosince a končí 25. února. To znamená, že jsou zde 3 měsíce teploty nižší než 0 °C. Hlavní vegetační období trvá 152 dní. 52 dní se zde vyskytují teploty vyšší než 15 °C - letní období.

Srážkové poměry

Měsíční úhrn srážek

Největší množství srážek spadne v dané oblasti v červenci, a to 87 mm. Nejméně v únoru – 28 mm. Za hlavní vegetační období srážkový úhrn činí 340 mm. Minimum za toto období je 320 mm.

Podle Langova dešťového faktoru se jedná o humidní (vlhkou) oblast.

Průměrný počet dnů se sněhovou pokrývkou

Sněhová pokrývka se na této meteorologické stanici měří v období říjen až květen. Průměrný počet dnů se sněhovou pokrývkou je 49,8 dnů za rok. Nejvíce dnů je v lednu (16,9 dnů) a nejméně v říjnu (0,6 dnu) a květnu (0,1 dnu).

Četnost směru větru v roce

V katastru Horní Ostrovec vane nejvíce SZ (21,5%) a Z (18,6%) vítr. Významný je i JV (14,9%) vítr. Bezvětří tvoří také velké procento (13,4%).

Klimatologické indexy

Langův dešťový faktor

$$\frac{S}{t} = \frac{588}{7,2} = 81,6$$

Z výsledku Langova dešťového faktoru vyplývá hodnota 81,6. Jedná se o humidní (vlhkou) oblast. V tomto místě je tedy více srážek než výparu. Oblast je vhodná pro zemědělství.

Minářova vláhová jistota

$$\frac{S - [30(t + 7)]}{t} = \frac{588 - (30 \cdot 14,2)}{7,2} = 22,5$$

Podle Minářovy vláhové jistoty se zjišťuje možnost výskytu vláhového deficitu. Zde je oblast mírně vlhká. Vláhový deficit je zde pravděpodobný jednou za 50 let.

Končekův index zavlažení:

Dle klimatického atlasu se Končekův index zavlažení rovná hodnotě B3. Oblast B3 je mírně teplá, mírně vlhká s mírnou zimou.

3.1.8 Hydrologické poměry

Do oblasti zasahují povodí řek Lomnice a Skalice a povodí Jesenického potoka.

Hydrologické pořadí

hlavní povodí – I. řádu

1 Labe

dílčí povodí – II. řádu

1-08 Horní Vltavy

základní povodí – III. řádu

1-08-03 Blanice a Otava od Blanice po Lomnici

povodí IV. řádu

1-08-04-0290-0-00 Lomnice

1-08-04-0320-0-00 Jesenický potok

1-08-04-0330-0-00 Lomnice

1-08-04-0640-0-00 Skalice (heis.vuv.cz).

3.1.9 Flóra

Flóra popisovaného území je úzce spjata s břehovými porosty dvou protékajících řek Lomnice a Skalice. Břehové porosty mají charakter přirozeného

lužního lesa typu ptačincových olšin (*Stellario-Alnetum glutinosae*). Tvoří je především olše lepkavá (*Alnus glutinosa*), jilm horský (*Ulmus glabra*) a vrba křehká (*Salix fragilis*) s malou příměsí jasanu ztepilého (*Fraxinus excelsior*), lípy malolisté (*Titia cordata*), javoru mléče (*Acer platanoides*), habru obecného (*Carpinus betulus*) a smrku ztepilého (*Picea abies*). V bohatě vyvinutém keřovém patře roste střemcha obecná (*Padus avium*), líska obecná (*Corylus avellana*) a lýkovec jedovatý (*Daphne mezereum*). V bylinném podrostu nacházíme lilii zlatohlávek (*Lilium martagon*), ptačinec hajní (*Stellaria nemorum*) nebo ostřici banátskou (*Carex buekii*), (ALBRECHT A KOL., 2003).

3.1.10 Fauna

V území žijí teplomilné druhy dvoukřídlých, např. kuklice (*Echinomyia lefebvrei*) a lužanka (*Diastata flavicosta*). Typickými druhy obratlovců s těsnou vazbou na přirozené koryto Lomnice jsou skorec vodní (*Cinclus cinclus*), konipas horský (*Motacilla cinerea*) a vydra říční (*Lutra lutra*). V lesních porostech žijí kromě běžných lesních druhů také čáp černý (*Ciconia nigra*), krahujec obecný (*Accipiter nisus*) a jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*), (ALBRECHT A KOL., 2003).

Obrázek 3: Čáp černý; zdroj: Libor Šejna

3.1.11 Kulturně historický vývoj oblasti

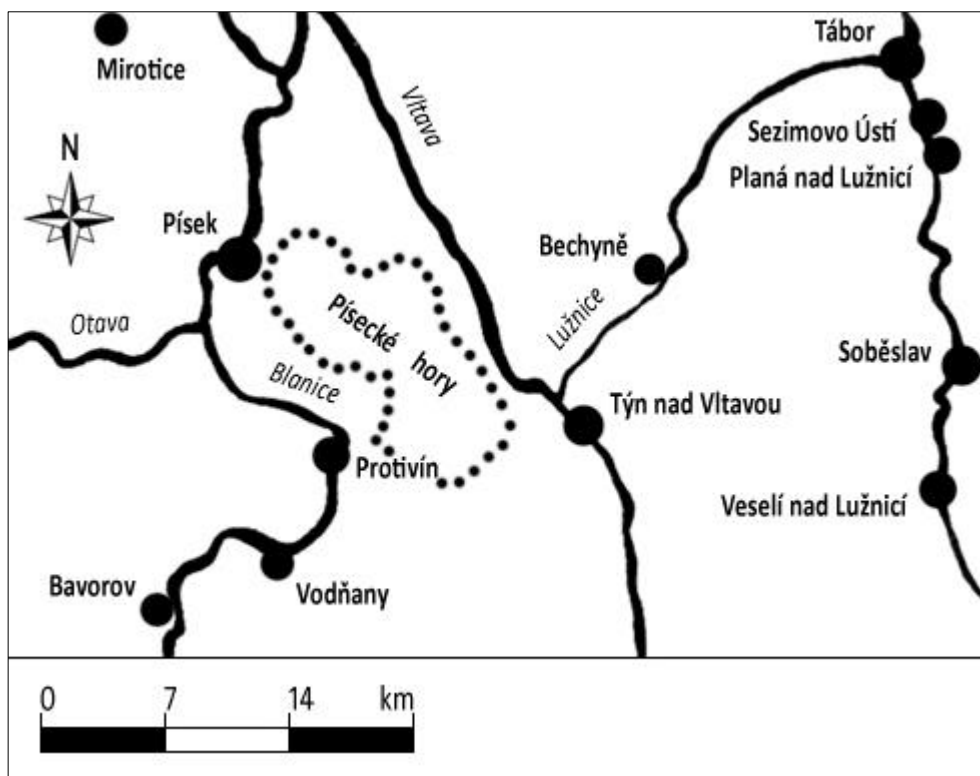
Ves Horní Ostrovec je osada „mladá“, přihlédneme-li se ke skutečnosti, že většina vesnických osad v kraji je původu staroslovanského. První chalupy zde byly vystavěny až na sklonku třicetileté války. Název Horní Ostrovec se začal užívat až mnohem později, v polovině 18. století. Dolní Ostrovec je o několik století starší. Podle nejstarších nalezených záznamů z roku 1642 byl prvním historicky dokázaným obyvatelem Horního Ostrovce hajný Jan Jiruš. V té době se zde na pasekách a vykloučených místech začali usazovat poddaní z Písecka. Novému osídlování nepřáli tehdejší majitelé čimelického panství Plotové z Konařin, kteří si činili právo na celou severní oblast píseckých lesů. To vedlo k řadě stížností, sporů a konfliktů. Kolem roku 1670 už muselo být v Horním Ostrovcu vystavěno větší množství chalup, z nichž jsou známa i některá jména „osedlých“ – Jiruš, Krajíc, Šindelář a Bečvář. Písecká vrchnost však v nich spatřovala stále jen samotáře a nikoli organizovanou obec a trvalo téměř sto let, než se jí skutečně stala (www.ostrovec-obec.cz).

3.2 Písecké hory

Druhé vybrané území se nachází na části Píseckých hor. Ze severní a západní strany je hranice tvořena hranicí přírodního parku Písecké hory, z jihovýchodní strany hranici tvoří osa Mehelnického potoka.

Území je o velikosti 5,56 km². Nadmořská výška se pohybuje v rozmezí 350 - 613 m n. m.

Přírodní park Písecké hory byl vyhlášen Okresním národním výborem v Písku dne 17. září 1973 jako území klidu a podle zákona č. 114/1992 Sb. přešel do kategorie přírodních parků jako první na území jihočeského regionu. Přírodní park byl nově vyhlášen Nařízením Okresního úřadu v Písku ze dne 17. prosince 2001 s účinností od 3. 1. 2002. Celý přírodní park má rozlohu 60,3 km² (ALBRECHT A KOL., 2003).

Obrázek 4: Zjednodušená mapa severní oblasti Jihočeského kraje s přibližným vymezením celku Píseckých hor a zakreslením významných toků; zdroj: <http://piseckehory.ic.cz/piseckehory.html>

3.2.1 Geomorfologická charakteristika

- Systém – Hercynský
  - provincie – Česká vysočina
    - subprovincie – Česko-moravská soustava
      - oblast – Středočeská pahorkatina
        - celek – Táborská pahorkatina
          - podcelek – Písecká pahorkatina
            - okrsek – Mehelnická vrchovina
(geoportal.gov.cz).

Nejvyššími vrcholy, které se nacházejí ve vybraném území, jsou Na Logrech (510 m n. m.), Honzíček (572 m n. m.), Jarník (609 m n. m.), Provazce (611 m n. m.) a Srní Homole (613 m n. m.).

3.2.2 Geologické podloží

Z geologické mapy lze vyčíst, že podloží je tvořeno metagranitem, písčito-hlinitým až hlinito-písčítým sedimentem, migmatitem a melanokratickým granitem a křemenným melanokratickým syenitem (www.geology.cz).

V minulosti, nejvíce v 17. století, byly v Píseckých horách – jako prvohorním útvaru – hojně hledány různé rudy a to s větším i menším úspěchem. O této činnosti svědčí dodnes množství různých jam i štol, které lze v horách pozorovat (HEYDA, 1997).

Pod vrcholem Jarník se nachází lom U Obrázku, kde se dříve těžil živec. Lom byl také nalezištěm minerálů, jako je například písekit, nebo růženín. Úlomky růženínu zde můžeme najít ještě dnes.

3.2.3 Půdní poměry

Půdní pokryv je tvořen kyselou kambizemí. Kambizemě jsou obecně hnědé půdy nižších poloh do nadmořské výšky 750 – 800 m, kde se průměrná roční teplota pohybuje mezi 6-9 °C a průměrný úhrn srážek za rok se pohybuje mezi 500 – 800 mm (JANDÁK A KOL., 2007).

3.2.4 Biogeografické členění

- Biom – geobiom opadavých listnatých lesů
  - biogeografická provincie – provincie středoevropských listnatých lesů
    - biogeografická podprovincie - hercynská podprovincie
      - biogeografický region (bioregion) - Českobudějovický bioregion, Bechyňský bioregion (CULEK A KOL., 1996).

Českobudějovický bioregion je tvořen pánví vyplněnou kyselými sedimenty s rozsáhlými podmáčenými sníženinami. Převažuje biota dubojehličnaté varianty 4. vegetačního stupně s ostrovy 3. dubovo-bukového stupně. Geobotanicky je vegetace řazena do acidofilních doubrav, luhů a olšin. Bechyňský bioregion je tvořen plošinami a hřbety rozříznutými průlomovým údolím Vltavy a jejích přítoků. Plošiny

náleží do acidofilních doubrav, Písecké hory do květnatých bučin (ŠULC MICHALKOVÁ, 2014).

3.2.5 Fytogeografické členění

Podle fytogeografického členění ČR patří popisované území do oblasti mezofytika, podoblasti Českomoravského mezofytika. Písecké hory jsou zařazeny do fytogeografického okresu Jihočeská pahorkatina, podokresu Písecko – hlubocký hřeben. (HENDRYCH, 1984).

3.2.6 Geobiocenologická typizace a potenciální vegetace

Veškeré lesní porosty spadají pod dubobukový vegetační stupeň (geoportal.uhul.cz).

V přirozených lesích převažoval buk, přimísen byl dub zimní, většinou i habr, případně lípa, byla zde zastoupena i jedle. V kulturních lesích je na úrodnějších stanovištích hlavní dřevinou buk, na sušších, kamenitějších a celkově chudších stanovištích borovice (HEYDA A KOL., 2007).

Na většině území se nachází přirozená vegetace lipová bučina s lípou srdčitou, v západní části střežchová doubrava a olšina, v jižní pak biková anebo jedlová doubrava (NEUHÄSLOVÁ, MORAVEC, 1998).

3.2.7 Klimatická charakteristika

Nejbližší srážkoměrná a klimatologická stanice se nachází v Písku v nadmořské výšce 380 m n. m. Území je od stanice vzdálené cca 4,1 km.

Teplotní poměry

Průměrná měsíční teplota

Nejteplejším měsícem této oblasti je červenec (průměrná teplota v červenci: 17,3 °C). Naopak nejchladnějším je leden (průměrná teplota v lednu: -2,4 °C). Roční průměrná teplota je 7,5 °C.

Mrazové období zde začíná v prosinci a končí v únoru.

Srážkové poměry

Měsíční úhrn srážek

Průměrný roční úhrn srážek činí 539 mm. Největší množství srážek spadne v dané oblasti v červenci, a to 80 mm. Nejméně v březnu – 24 mm. Za hlavní vegetační období srážkový úhrn činí 404 mm.

Podle Langova dešťového faktoru se jedná o humidní (vlhkou) oblast.

Průměrný počet dnů se sněhovou pokrývkou

Období s mrazovými dny ve vyšších polohách začíná na přelomu listopadu a prosince a končí začátkem března.

Četnost směru větru v roce

Nejvíce zde vane Z (18,25 %), SZ (13,76 %) a JZ (11,92 %) vítr.

Klimatologické indexy

Langův dešťový faktor

$$\frac{S}{t} = \frac{539}{7,5} = 71,9$$

Jedná o humidní oblast. V tomto místě je tedy více srážek než výparu.

Minářova vláhová jistota

$$\frac{S - [30(t + 7)]}{t} = \frac{539 - (30 \cdot 14,5)}{7,5} = 13,9$$

Z výsledku vyplývá, že se jedná o středně suchou oblast.

Končekův index zavlažení:

Dle klimatického atlasu se Končekův index zavlažení rovná hodnotě B3. Oblast B3 je mírně teplá, mírně vlhká s mírnou zimou.

3.2.8 Hydrologické poměry

V oblasti se nachází povodí řeky Otavy, Novosedlského a Mehelnického potoka.

Hydrologické pořadí

hlavní povodí – I. řádu

1 Labe

dílčí povodí – II. řádu

1-07 Horní Vltavy

1-08 Horní Vltavy

základní povodí – III. řádu

1-07-05 Vltava od Lužnice po Otavu

1-08-03 Blanice a Otava od Blanice po Lomnici

povodí IV. řádu

1-07-05-0121-0-00 Novosedlský potok

1-08-03-1000-0-20 Mehelnický potok

1-08-03-1010-0-00 Otava

1-08-03-1050-0-00 Otava (heis.vuv.cz).

3.2.9 Flóra

Přírodní park je téměř souvisle zalesněn. Vegetační kryt tvoří převážně smíšené porosty s velkým podílem listnatých dřevin, zejména buku lesního (*Fagus sylvatica*). Na některých stanovištích jsou přimíseny dub letní a zimní, lípa malolistá, javor klen i mléč, olše lepkavá a jasan ztepilý. Potenciální vegetací jsou květnaté lipové bučiny (*Tilio corda-tea-Fagetum*), na chudších stanovištích, zejména v jižní části území, i acidofilní bikové bučiny (*Luzulo-Fagetum*), mnohde se značnou příměsí dubu zimního (*Querus petraea*). Dříve byly v Píseckých horách hojně vysazovány introdukované dřeviny, z nichž dnes zvláště douglasky dosahují úctyhodných rozměrů (ALBRECHT A KOL., 2003).

Setkáváme se zde nejen s celou řadou vzácných a chráněných druhů rostlin, ale i s cizokrajnými dřevinami v minulosti zde vysazenými. Z rostlin se vyskytují převážně hájové druhy jako orlíček obecný (*Aquilegia vulgaris*), jaterník trojlaločný (*Hepatica nobilis*), kopytník evropský (*Asarum europaeum*), samorostlík klasnatý (*Actaea spicata*), medovník velkokvětý (*Melittis melissophyllum*), konvalinka vonná (*Convallaria majalis*), lilie zlatohlávek (*Lilium martagon*), mařinka vonná (*Galium*

odoratum) a četné jiné. Z jedovatých rostlin vzpomeňme na vraní oko čtyřlísté (*Paris quadrifolia*) a rulík zlomocný (*Atropa belladonna*), (FRÖHLICH, 1999).

Obrázek 5: Konvalinka vonná; zdroj: Libor Šejna

3.2.10 Fauna

Souvislé lesní porosty poskytují vhodné prostředí pro život mnoha druhů živočichů, s nimiž se návštěvník běžně nesetkává. Žije zde např. čáp černý (*Ciconia nigra*), krkavec velký (*Corvus corax*), sýr rousný (*Aegolius funereus*), kulíšek nejmenší (*Glaucidium passerinum*), lejsek malý (*Ficedula parva*) a další (ALBRECHT A KOL., 2003).

3.2.11 Kulturně historický vývoj oblasti

Území Píseckých hor nese stopy přítomnosti člověka již od mladší doby kamenné. Četné archeologické nálezy se vztahují k osídlení ve starší a střední době bronzové a v době halštatské (ALBRECHT A KOL., 2003).

Písecké hory byly prakticky od pravěku zalesněny. Ojedinelé nálezy kamenných nástrojů dokládají přítomnost člověka v mladší a pozdní době kamenné. Vyšší polohy byly vyhledávány k osídlení zejména ve starší a střední době bronzové a také v době halštatské. V nižších polohách se zase pohřbívalo. Díky lesnímu porostu se v Píseckých horách dochovalo nejméně 55 pohřebišť s téměř 400

mohylami ze starší a střední doby bronzové, halštatské, laténské a slovanské (FRÖHLICH, 1999).

Lesy Píseckých hor byly od středověku zdrojem dřeva pro královský dvůr. Tento význam ustoupil do pozadí s počátkem těžby zlata, která zaznamenala největší rozmach ve 14. a 15. století. Další zajímavostí je starý živcový lom „U Obrázku“, který je významný nálezy vzácných minerálů, např. berylu a jeho drahokamových odrůd, a dalších. Nálezy z této lokality mají své místo v našich i světových muzeích (ALBRECHT A KOL., 2003).

Území Píseckých hor bylo pro výjimečnou krajinnou a druhovou pestrost i způsoby dosavadního hospodaření vyhlášeno již v roce 1973 územím klidu. Přírodní park byl vyhlášen v roce 2001 (FRÖHLICH, 1999).

4. Metodika

4.1 Výběr území

V práci jsou popisována dvě území s rozdílnou ochranou přírody a krajiny. Jedná se o katastrální území Horní Ostrovec, ve kterém se nachází maloplošné chráněné území – přírodní památka V Obouch. Druhé území je tvořeno úměrnou částí přírodního parku Písecké hory.

Území jsou volena tak, aby sobě byla velikostně přiměřena. Lesní komplexy v obou oblastech spravuje společnost Lesy města Písku s.r.o.

4.2 Podkladové materiály

Největší část podkladů tvoří mapová díla, konkrétně ortofoto mapa, geologická mapa, pedologická mapa, katastrální mapy a mapy lesních hospodářských osnov. Další podklady jsou tvořeny Územními plány města Písku a obce Ostrovec, Podklady státní památkové péče o objektech kulturního dědictví místního významu, Textová část lesního hospodářského plánu pro LHC Lesy města Písku a literární, grafické a kartografické podklady o historickém vývoji území.

Cenné informace byly poskytnuty při rozhovoru s jednatelem Lesů města Písku s.r.o. ing. Václavem Zámečnickem, starostou obce Ostrovec Dušanem Országem a místě příslušnými hajnými.

4.3 Terénní průzkum

Hlavní terénní průzkum proběhl v listopadu 2015, dále v březnu 2016. V terénu byly prozkoumány a zmapovány přírodní, kulturní i historické charakteristiky.

Při terénních průzkumech byla pořízena fotodokumentace.

4.4 Zpracování podkladů - tvorba map

Pomocí počítačového programu ArcGIS byly vytvořeny mapy s lokalizací území, landuse a geologické mapy. Podklady pro tvorbu těchto map jsou: Geologická mapa 1:50 000 dostupná na mapy.geology.cz, mapy z portálu geoportal.cuzk.cz –

Ortofoto, Správní a katastrální hranice, ZABAGED ®, ZM 10. Dále byly použity Katastrální mapy a mapy z portálu CENIA.

4.5 Hodnocení krajinného rázu

Metodika diplomové práce vychází z podkladů: Hodnocení krajinného rázu a jeho uplatňování ve státní správě - metodické doporučení (MÍCHAL, 1999), Krajinný ráz, identifikace a hodnocení (VOREL, KRUPKA, 2011) a Metodický postup posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz (VOREL A KOL., 2004).

Výše uvedené metodické postupy nejsou v této práci použity v plném rozsahu.

4.5.1 Charakteristiky krajinného rázu

Přírodní charakteristika

- Geomorfologické utváření území
- Přírodní ekosystémy potenciální ve vztahu k aktuální vegetaci
- Klimatické podmínky
- Přírodní dominanty

Přechod kulturních a přírodních charakteristik

- Vodní plochy a toky
- Vegetační kryt
- Zvláště chráněná území

Kulturní charakteristiky

- Zastoupení kultur
- Převažující velikost a tvar pozemků
- Charakter osídlení a zástavby
- Technická infrastruktura
- Rekreační lokality a zahrádkářské kolonie
- Drobná kultovní architektura v krajině
- Jiné solitérní stavby
- Charakter vizuálně vnímaných prostorů

- Negativní jevy v krajině – těžba, skládky odpadu, zemědělské a průmyslové areály v rozporu s měřítkem a harmonickými vztahy v krajině

Historické charakteristiky

- Přítomnost krajinných památkových zón, vesnické památkové zóny, ochranná pásma městských památkových rezervací, kulturní památkové objekty, technické památky
- Jiné objekty kulturního dědictví místního významu (oficiálně nechráněné)
- Místa historických událostí, souvislosti dané krajiny s historicky významnými událostmi či osobnostmi

4.5.2 Stanovení indikátorů přítomnosti hodnot přírodní, kulturní a historické charakteristiky

Mezi indikátory přírodní charakteristiky patří přítomnost národního parku, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní rezervace, přírodní památky, evropsky významné lokality sítě Natura 2000, ptačí oblasti sítě Natura 2000, přírodního parku, skladebných prvků ÚSES a přítomnost významných krajinných prvků.

Indikátory hodnot kulturní a historické charakteristiky tvoří přítomnost národní kulturní památky, archeologické památkové rezervace, městské památkové rezervace, vesnické památkové rezervace, městské památkové zóny, vesnické památkové zóny, krajinné památkové zóny a kulturní nemovitě památky.

Samotná přítomnost indikátoru není hodnotou krajinného rázu, tou je cennost vlastní lokality a její vizuální projev, tvořící spolu znak přírodní charakteristiky.

4.5.3 Stanovení projevu, významu a cennosti znaků krajinného rázu

Při hodnocení krajinného rázu má každá přírodní, kulturní i historická charakteristika jiný projev, význam i cennost. V této kapitole budou identifikovány hlavní znaky a budou klasifikovány. Projev se hodnotí jako pozitivní, neutrální nebo

negativní. Význam lze rozlišovat zásadní, spoluurčující nebo doplňující. Cennost se rozděluje na jedinečnou, význačnou a běžnou.

4.5.3.1 Stanovení projevu znaků krajinného rázu

Každá charakteristika, krom toho, že má určitý podíl na výrazu dané krajiny, se vyznačuje projevem. Projev může být:

- *Pozitivní* [+]: daná charakteristika působí v celkové krajinné scéně kladně.
- *Neutrální* [0]: daná charakteristika působí v celkové krajinné scéně neutrálně.
- *Negativní* [-]: daná charakteristika působí v celkové krajinné scéně negativně.

4.5.3.2 Stanovení významu znaků krajinného rázu

Význam určuje podíl znaku nebo hodnoty na celkovém významu oblasti. Dělíme ho na:

- *Znak zásadní* [XXX]: jev, který v určité oblasti rozhodujícím způsobem determinuje charakter krajinného rázu. Jeho odstraněním nebo degradací by došlo k celkové změně rázu krajiny.
- *Znak spoluurčující* [XX]: jev, který v určité oblasti významně spoluurčuje charakter krajinného rázu. Může tvořit specifický doprovod složky zásadní a jeho odstraněním nebo degradací by došlo ke změně celkového výrazu krajiny.
- *Znak doplňující* [X]: jev, který v určité oblasti významně doplňuje zásadní a určující znaky a spoluvytváří tak ráz krajiny.

4.5.3.3 Stanovení cennosti znaků krajinného rázu

Cennost je chápána jako určitá jedinečnost znaku z hlediska jeho obdoby. Znaky krajinného rázu, které byly identifikovány v dotčeném krajinném prostoru, nemají z hlediska obdoby stejnou cennost. Dělíme je na:

- *Znak jedinečný* [XXX]: jsou to hodnoty, které se vyskytují ojedinele v rámci státu a patří k nejvzácnějším hodnotám přírodním, kulturně-historickým nebo estetickým.

- *Znak význačný* [XX]: jev, který je význačný v rámci oblasti, ale jeho obdobu můžeme najít v různých lokalitách.
- *Znak běžný* [X]: jev, který není v oblasti významný ani ojedinělý.

4.5.4 Vyhodnocení a popis rozdílů v krajinném rázu

Na základě charakteristiky krajinného rázu, stanovení indikátorů přítomnosti hodnot přírodní, kulturní a historické charakteristiky a stanovení projevu, významu a cennosti znaků krajinného rázu budou vyhodnoceny a popsány rozdíly v krajinném rázu dvou území.

5. Výsledky a diskuse

5.1 Charakteristiky krajinného rázu

5.1.1 Katastrální území Horní Ostrovec

5.1.1.1 Přírodní charakteristika

Geomorfologické utváření území

Podle geomorfologického členění leží katastrální území Horní Ostrovec v okrsku Zvíkovská pahorkatina. Průměrná nadmořská výška území je 410 m n. m.

Většinu území tvoří zvlněná krajina, v okolí údolí řek Skalice a Lomnice se vyskytují strmé stráně s rozdílem nadmořské výšky až 43 m. Nejvyšší bod je tvořen vrcholem Třebošov (425 m n. m.), nejnižší bod je tvořen nadmořskou výškou 360 m n. m. a nachází se u soutoku řek Lomnice a Skalice.

Přírodní ekosystémy potenciální ve vztahu k aktuální vegetaci

Podle koeficientu ekologické stability se jedná o vcelku vyváženou krajinu, v níž jsou technické objekty relativně v souladu s dochovanými přírodními strukturami, důsledkem je i nižší potřeba energo-materiálových vkladů.

Stupeň ekologické stability $SES = 3$, jedná se tedy o střední významnost prvků pro daný ekosystém.

V katastrálním území Horní Ostrovec se vyskytují nadregionální, regionální i lokální prvky ÚSES. Konkrétně se jedná o nadregionální biocentrum Dědovické stráně, regionální biokoridor Větrov – Dědovické stráně, lokální biocentra Tivoli, U hájnice, Dolní Ostrovec a lokální biokoridory Královice, Ostrovec, Dolní Ostrovec, Cerhonický les, Nový rybník a Na Bahnech.

Klimatické podmínky

Katastrální území spadá do mírně teplé klimatické oblasti, do klimatických jednotek s dlouhým teplým létem a krátkou mírně teplou zimou.

Přírodní dominanty

Přírodní dominantu katastrálního území Horní Ostrovec tvoří údolí řek Lomnice, protékající středem obce a řeka Skalice, která tvoří severovýchodní hranici

katastrálního území. Zhruba 1,5 km východně od obce se obě řeky stékají a tvoří společně řeku Lomnici.

Obrázek 6: Soutok řek Lomnice (vpravo) a Skalice; zdroj: vlastní

5.1.1.2 Přejchod kulturních a přírodních charakteristik

Vodní plochy a toky

V katastrálním území Horní Ostrovec se stékají řeky Lomnice a Skalice. Přírozený tok řeky Lomnice je v 3,8 km dlouhém úseku chráněn jako přírodní památka V Obouch.

V dané oblasti se nachází pouze uměle vytvořená nádrž na vodu, která se využívá k čerpání vody při požárech.

Obrázek 7: Údolí řeky Lomnice; zdroj: vlastní

Vegetační kryt

Převažující vegetační kryt tvoří lesní porosty. V dřevinné skladbě převažují porosty smrku ztepilého, v menší míře je zastoupena borovice lesní a z listnáčů dub letní. V mladších porostech se zvyšuje zastoupení buku lesního a lípy srdčité.

Dalším vegetačním krytem jsou běžné zemědělské plodiny s převahou řepky olejné, kukuřice a obilí. Méně dostupné části krajiny jsou zatravněny a používají se k pastvě dobytka.

Zvláště chráněná území

V katastrálním území Horní Ostrovec se nachází přírodní památka V Obouch. Území bylo vyhlášeno v roce 1986 původně jako chráněný přírodní výtvar. Na základě Vyhlášky MŽP ČR č. 395/1992 Sb. bylo převedeno do kategorie přírodní památka. V Obouch se rozkládá na ploše 4,43 ha s ochranným pásmem širokým 50 m.

Přírodní památka je tvořena přirozeným říčním korytem řeky Lomnice s množstvím balvanů a bohatými břehovými porosty, které jsou však již v ochranném pásmu mimo vlastní území přírodní památky. Vyskytuje se zde bledule jarní, prvosěnka jarní, oměj pestrý, lilie zlatohlávek a další. ALBRECHT A KOL. (2003)

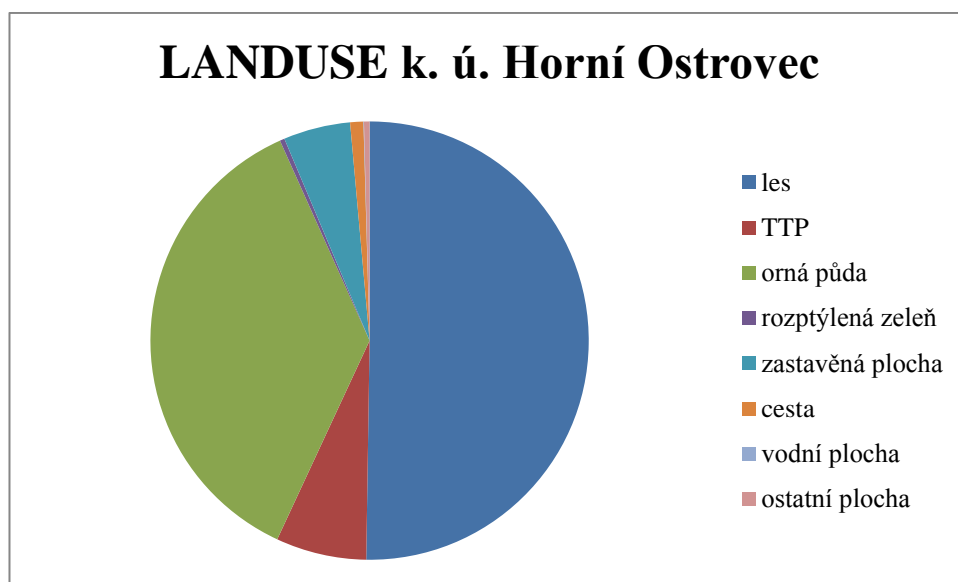
zmiňují také zvonečník černý, pýrovník psí nebo lýkovec jedovatý. Z živočichů zde žije vydra říční, čáp černý nebo ropucha obecná.

V řešeném území se nachází tyto VKP ze zákona: vodní toky a plochy, lesy.

5.1.1.3 Kulturní charakteristiky

Zastoupení kultur

Celková plocha území činí 518,82 ha, nejvíce je v území zastoupen les, a to sice 260,67 ha (50,24 %), dále orná půda 188,67 ha (36,36 %) a trvalý travní porost 34,67 ha (6,68%).

Graf 1: Landuse, katastrální území Horní Ostrovec; zdroj: vlastní

Landuse	Výměra [ha]	Výměra [%]
les	260,67	50,24
TTP	34,67	6,68
orná půda	188,67	36,36
rozptýlená zeleň	1,83	0,35
zastavěná plocha	25,61	4,94
cesta	5,04	0,97
vodní plocha	0,20	0,04
ostatní plocha	2,13	0,42

Tabulka 3: Landuse v katastrálním území Horní Ostrovec

Obrázek 8: Lesní porost; zdroj: vlastní

Převažující velikost a tvar pozemků

Průměrná velikost pozemků oddělených vlastnickou hranicí na zemědělské půdě činí cca 1,3 ha. Vzhledem k tomu, že zde ještě neproběhla pozemková úprava, jedná se o historické rozdělení pozemků s členěním, které neodpovídá současným hranicím zemědělským kultur. Současný stav cestní sítě nereflektuje historickou podobu cest. Tvar pozemků je nepravidelný.

Charakter osídlení a zástavby

Osu zástavby sídla tvoří silnice III. třídy, která je oboustranně obestavěná objekty spíše vesnického charakteru, vpředu obytné stavení, vzadu hospodářská část s většími pozemky. Největší plochou zástavby sídla je areál zemědělské živočišné výroby, který je situován stranou od obytné části severozápadně za silnicí III. třídy směrem k lesu.

Technická infrastruktura

Cestní síť území se skládá z páteřních asfaltových cest III. třídy, z hlavních lesních cest pokrytých štěrkodrtí a cestní sítě zatravněných svážnic. V areálu bývalého vojenského skladu jsou asfaltové cesty ve špatném technickém stavu.

Sídlo Ostrovec je zásobeno pitnou vodou z vodovodu pro veřejnou potřebu ve správě obce Ostrovec. Na vodovod je napojena téměř celá zástavba. Území obce Ostrovec není plynofikováno.

Rekreační lokality a zahrádkářské kolonie

Rekreační středisko Ostrovec se nachází v prostředí obklopeném lesy v údolí řeky Skalice a nabízí výborné podmínky pro koupání, sport a hry v přírodě.

Obrázek 9: Rekreační středisko Ostrovec; zdroj: vlastní

Krajina je dostupná po síti turistických a cykloturistických cest. Územím prochází část „Otavské cyklostezky“, jejíž trasa měří celkem 152 km, dále cyklostezka z Písku na „Krále českých hradů – Zvíkov“ a „Alšovskou krajinou“. Nachází se zde tři značené pěší trasy.

Drobná kultovní architektura v krajině

V popisované lokalitě jsou dva kříže. První stojí u Spálené hájovny směrem na Varvažov, druhý u komunikace směrem na Smetanovu Lhotu.

Obrázek 10: Kříže v katastrálním území Horní Ostrovec; zdroj: vlastní

Jiné solitérní stavby

V území se nachází několik solitérních staveb. Jedná se především o dvě hájovny a telekomunikační vysílač. Vlastníkem Spálené hájovny jsou Lesy města Písku s.r.o., nemovitost slouží pro zaměstnance společnosti. Bývalá hájovna V Lipovce je v soukromém vlastnictví.

Charakter vizuálně vnímaných prostorů

Charakter prostoru je vnímán jako polouzavřený, ohraničený lesním porostem. Neuplatňují se dálkové pohledy do okolí.

Negativní jevy v krajině – těžba, skládky odpadu, zemědělské a průmyslové areály v rozporu s měřítkem a harmonickými vztahy v krajině

Bývalý vojenský prostor

Vojenský prostor se nachází asi 1,2 km severně od obce Ostrovec. Celý areál, původně zásobovací základna munice Vráž u Písku, sloužil od první poloviny padesátých let minulého století jako vojenský prostor Ministerstva obrany ČR. Téměř celý prostor se rozprostírá v lesním porostu, nezalesněné pozemky se vyskytují pouze v nejzápadnější části základny v okolí administrativní budovy a vrátnice. Stavební charakter většiny objektů odpovídá skladování munice. Dříve se zde také nacházely ubikace, kanceláře, autopark, čerpací stanice pohonných hmot,

dílny, kotelny, psinec, strážnice, čistírna odpadních vod a další podružná provozní zařízení.

Díky skladování munice byl vojenský sklad pečlivě střežen. Dodnes se po obvodu zachovaly trojitě ploty, které tvoří překážku pro zvěř. Do celého areálu je stále zákaz vstupu.

Obrázek 11: Objekty v bývalém muničním skladu; zdroj: vlastní

Areál zemědělského družstva

Areál místního zemědělského družstva (AGRO - družstvo Ostrovec) je tvořen třemi částmi, provoz dílen a zemědělské techniky, provoz živočišné výroby a kancelářské provozy. Zejména provoz živočišné výroby je z vlastnických důvodů (pronájmy budov a pozemků) ve velmi špatném technickém stavu. Sklady krmiv – silážní jámy nesplňují technické parametry a jejich prosaky znečišťují přilehlý les v majetku města Písek a odtékají do řeky Lomnice.

Obrázek 12: Nevyhovující silážní jámy v zemědělském družstvu Ostrovec; zdroj: vlastní

5.1.1.4 Historické charakteristiky

V katastrálním území Horní Ostrovec je pozoruhodná roubená a další lidová architektura a památník padlým v I. a II. světové válce.

Přítomnost krajinných památkových zón, vesnické památkové zóny, kulturní památkové objekty, technické památky

Venkovská usedlost, čp. 3

Kulturní památka byla zapsána do státního seznamu 3. 5. 1958. Jedná se o zachovalý komplex drobného zemědělského hospodářství s obytnou budovou a hospodářskými budovami, je datován do první poloviny 19. století.

Venkovská usedlost, čp. 4

Kulturní památka byla zapsána do státního seznamu 3. 5. 1958. Chalupa s hospodářskými budovami byla vystavěna patrně koncem 18. století. Na snímku stabilního katastru z roku 1830 jsou budovy situovány tak, jak stojí dnes. Obytně hospodářská budova je značena jako dřevěná, stodola a špýchar jako zděné.

Pomník padlým

Pomník byl postavený v roce 1920, s dodatečným zaznamenáním 4 obětí II. světové války. Tvoří ho sousoší o dvou figurách, z nichž větší postavou je český

vojín, k němuž přiléhá postava jinocha. Pomník svou polohou vymezuje urbanistický střed obce.

Krajinné památkové zóny, vesnické památkové zóny ani technické památky se v území nenachází.

Jiné objekty kulturního dědictví místního významu (oficiálně nechráněné)

Kaplička v Horním Ostrovci

Kaplička je postavena ve stylu venkovského baroka, má osmiboký půdorys. Je zasvěcena svatému Janu Nepomuckému, který je patronem zповědníků, rybářů, mlynářů, plavců a všech řemesel, co mají co do činění s vodou. Před kaplí se nachází litinový kříž na kamenném podstavci.

Místa historických událostí, souvislosti dané krajiny s historicky významnými událostmi či osobnostmi

Ladislav Stroupežnický

Ladislav Stroupežnický se narodil roku 1850 v Cerhonicích, nedaleko obce Ostrovec. Působil jako český dramatik a dramaturg Národního divadla. V jeho nejznámějším díle „Naši furianti“ vystupuje Marek Ehermann, židovský majitel hospody v Honicích. Stejně se jmenoval hostinský ze vsi Ostrovec. Jeho syn Solomon, pozdější významný vídeňský lékař, studoval píseckou reálku ve stejné době jako Stroupežnický.

V jiné hře "V panském čeledníku" je hlavní konflikt hry spor pana Deyma se zchudlým šlechticem Běšínem. Skutečný pan Běšín byl držitelem selského statku v Ostrovci.

Podíl rodného kraje v literárních dílech Stroupežnického je velmi významný a nápadný. Většina jeho tvorby je inspirována ze zážitků jeho mládí, z důvěrné znalosti kraje, jeho historie i ze znalosti života jeho lidu. Ladislav Stroupežnický zemřel roku 1892 v Praze.

5.1.2 Část Píseckých hor

5.1.2.1 Přírodní charakteristika

Geomorfologické utváření území

Podle geomorfologického členění leží přírodní park v jižní části oblasti Středočeské pahorkatiny, pro kterou je charakteristický pahorkatinný reliéf, většinou mírně zvlněný.

Členitá Mehelnická vrchovina dosahuje nadmořské výšky až nad 600 m n. m. Nejvyšší bod je tvořen vrchem Srní Homole (613 m n. m.), nejnižší bod (405 m n. m.) je v jihozápadní části na rozhraní přírodního parku a hranice zástavby města Písku.

Přírodní ekosystémy potenciální ve vztahu k aktuální vegetaci

Podle koeficientu ekologické stability se jedná o přírodní a přírodě blízkou krajinu s výraznou převahou ekologicky stabilních kultur a nízkou intenzitou využívání krajiny člověkem.

Dle stupně ekologické stability se jedná o území SES = 4, tedy území s velkým významem krajinných prvků pro daný ekosystém.

Řešeným územím vede několik prvků ÚSES, jedná se o nadregionální biokoridor Dědovické stráně, regionální biocentrum Jarník, lokální biocentra Stružky, Kopaniny, Na Logrech a lokální biokoridory U Honzíčka, Jarník, Amerika, Brabencovna a U Chrastin.

Klimatické podmínky

Převážná část přírodního parku patří do mírně teplé klimatické oblasti, do klimatických jednotek s dlouhým teplým létem a krátkou mírně teplou zimou.

Přírodní dominanty

Lom U Obrázku

Lom byl otevřen v roce 1883 a těžba zde skončila roku 1897. Znovuobnovení těžby proběhlo v letech 1925 – 1927. Těžil se zde převážně živec a růženín. Poprvé zde byl popsán písekit. Lom má rozměry 30 x 25 m a hloubku 26 m, je asi z poloviny zatopen vodou.

Obrázek 13: Lom U Obrázku; zdroj: vlastní

5.1.2.2 Přejchod kulturních a přírodních charakteristik

Vodní plochy a toky

Lesní rybníky

Ve východní části Píseckých hor v těsné blízkosti spolu sousedí čtyři rybníky. Nejhořejší rybník má jméno Beran, dále Tichávek. Tyto rybníky nesou jména po svých zakladatelích. Třetí se jmenuje Bašta, poslední Trubka. První zmínka o rybnících pochází z roku 1547. Původně nesloužily k chovu ryb, ale k zásobování města vodou.

Nový rybník

Nový rybník byl založen v roce 1723. Rybník je obklopen vzrostlými smrky, hráz rybníka je opatřena kamennými pilíři.

V severní části Píseckých hor pramení Mehelnický potok, který prostupuje územím přírodního parku a následně se vlévá do řeky Otavy.

Vegetační kryt

Přírodní park je téměř souvisle zalesněn. Vegetační kryt je tvořen převážně smíšenými porosty s převahou listnatých dřevin, zejména buku lesního. V menší míře je zde zastoupen dub letní a zimní, lípa srdčitá a javor klen. Na vlhčích stanovištích je možné nalézt olši lepkavou a jasan ztepilý.

Obrázek 14: Bukový porost; zdroj: vlastní

Zvláště chráněná území a přírodní park

Přírodní park Písecké hory

Přírodní park Písecké hory je chráněné území o velikosti 60,3 km². V době přehlášení z území klidu na přírodní park se jednalo o první vyhlášený přírodní park na území Jihočeského kraje.

Území bylo v roce 1973 tehdejším okresním národním výborem, jakožto významný krajinný prvek s druhovou pestrostí, vyhlášeno za území klidu. V roce 1992 bylo pak přehlášeno na přírodní park dle zákona 114/1992 Sb. Přehlášení přírodního parku proběhlo opětovně v roce 2001 Okresním úřadem v Písku.

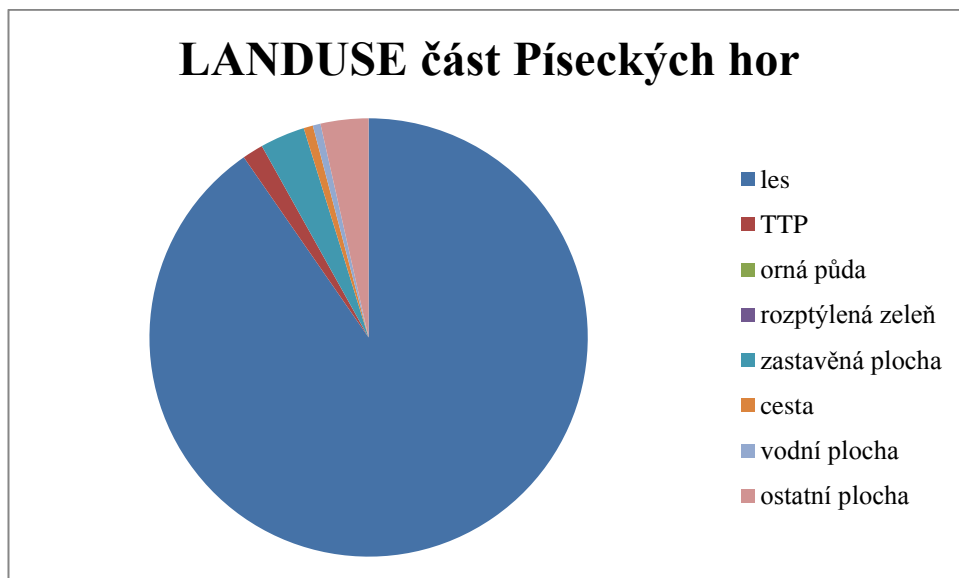

Obrázek 15: Informační tabule o Píseckých horách; zdroj: vlastní

5.1.2.3 Kulturní charakteristiky

Zastoupení kultur

Z celkové plochy 564,50 ha je území tvořeno nejvíce lesním porostem o rozloze 510,06 ha (90,36 %), dále ostatní plochou 19,93 ha (3,53 %), která je převážně tvořena kamenolomem.

Graf 2: Landuse, části Píseckých hor

Landuse	Výměra [ha]	Výměra [%]
les	510,06	90,36
TTP	8,71	1,54
orná půda	0,00	0,00
rozptýlená zeleň	0,00	0,00
zastavená plocha	18,70	3,31
cesta	3,88	0,69
vodní plocha	3,21	0,57
ostatní plocha	19,93	3,53

Tabulka 4: Landuse v části Píseckých hor

Převažující velikost a tvar pozemků

Vzhledem k vlastnickým poměrům větší části pozemků (město Písek) převyšují velikosti lesních parcel plochu 30 ha. Tvary pozemků udávají lesní cesty a okraje přírodního parku, jsou tedy nepravidelné.

Charakter osídlení a zástavby

Převažující typ zástavby tvoří zahrádkářské chaty a chalupy v oblasti U Malířských. Jedná se především o menší stavby s přílehlými zahrádkami. Chaty jsou velikostně i materiálově různorodé. V oblasti U Vodáka se nachází několik rodinných domů.

Technická infrastruktura

Cestní síť je tvořena převážně lesními cestami, které jsou přístupné pouze pro automobily dopravní obsluhy a s povolením Lesů města Písku s.r.o. Hlavní cesty mají nejčastěji asfaltový povrch, vedlejší zemní.

Do území nevede plynovod, vodovod ani kanalizace. Díky vysílači Jarník se v území vyskytují radiová směrová spojení.

Rekreační lokality a zahrádkářské kolonie

Území přírodního parku má velký význam jako rekreační zázemí města Písku. Jeho hlavní předností zůstává klidné prostředí lesů doplněné kulturně-historickými památkami. Přimo v píseckých lesích jsou dva okruhy cyklostezek a mnohé další trasy bezprostředně navazují, např. cyklotrasy podél řeky Otavy.

V současné době město Písek uvažuje o vybudování sítě stezek singltreku, určených pro terénní cyklistiku.

Pro pěší turisty je zde připraveno několik naučných stezek: Lesní dřeviny, Lesní porosty, Zlatodoly, Cesta drahokamů, Od Ptáčkovny k Živci.

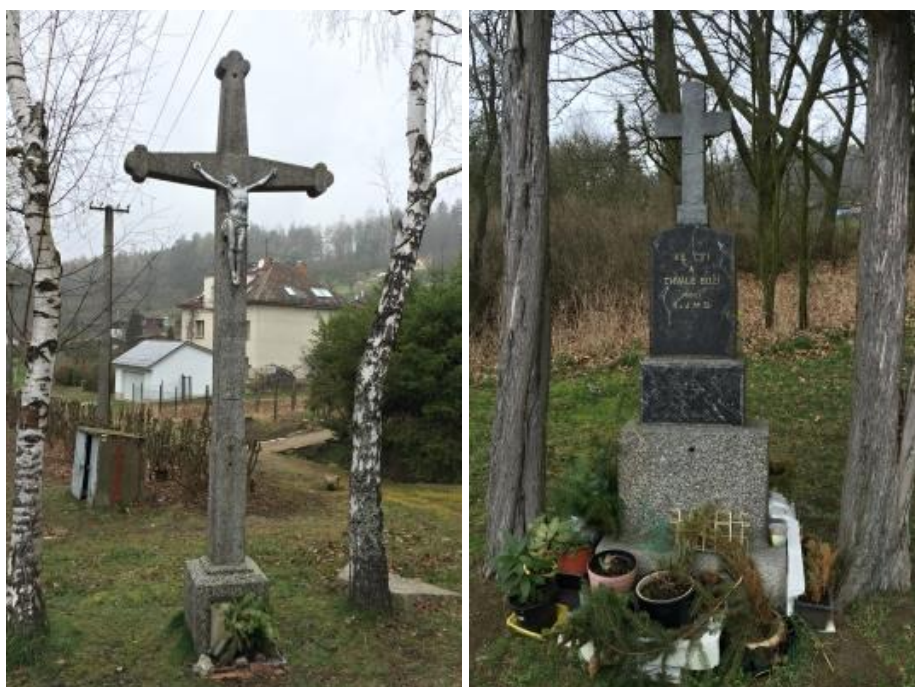
Cesta bolestných kamenů je obdobou křesťanské křížové cesty. Stejně jako ona má i Cesta bolestných kamenů čtrnáct zastavení, na kterých jsou pojmenovány největší bolesti moderního člověka. Poslední, patnácté zastavení, představuje naději. Jedná se o 1,8 km dlouhou stezku.

Zahrádkářskou kolonii U Malířských tvoří území o přibližné rozloze 10 ha, nachází se zde přes 70 zahradních chat.

V dané části Píseckých hor jsou dvě možnosti ubytování. Chata Živec je mimo jiné využívána místními mateřskými školami pro pobyt v přírodě. Penzion U Malířských nabízí ubytování na okraji Píseckých hor.

Drobná kultovní architektura v krajině

V území se nacházejí dva kříže. Jeden byl vystavěn roku 1888 U Vodáka. Druhý se nachází u odbočky na Lesní hřbitov ve směru na Tábor. Je z roku 1937.

Obrázek 16: Kříže v části přírodního parku; zdroj: vlastní

Jiné solitérní stavby

Rozhledna Jarník

Rozhledna stojí na vrchu Jarník (606 m n. m.), slouží zároveň jako vysílač. Výška železné rozhledny je 59,4 metrů, návštěvník se může dostat do maximální výšky vyhlídkové plošiny, která je ve výšce 34,6 metrů.

Obrázek 17: Rozhledna Jarník tvoří dominantní stavbu v Píseckých horách; zdroj: vlastní

Altán Živec

Altán byl vybudován v roce 2015 naproti chatě Živec. Cyklisté zde mohou zaparkovat svá kola na krytém cykloparkovišti. Návštěvníci Píseckých hor mají možnost altán využít na posezení u otevřeného ohniště.

Charakter vizuálně vnímaných prostorů

Jedná se o uzavřený prostor bez průhledů. Vnitřní dominantu tvoří hora Jarník s rozhlednou, díky níž se uplatňují dálkové pohledy do celého okolí.

Negativní jevy v krajině – těžba, skládky odpadu, zemědělské a průmyslové areály v rozporu s měřítkem a harmonickými vztahy v krajině

Kamenolom Písek

V místním kamenolomu probíhá těžba žuly, ruly a syenitu. Rozloha lomu činí cca 2,6 ha. Roční výrobní kapacita je 400 tisíc tun. Díky svému umístění poblíž hlavní komunikace Písek – Tábor působí negativně na vizuální krajinný ráz.

Obrázek 18: Kamenolom Písek; zdroj: vlastní

5.1.2.4 Historické charakteristiky

Přítomnost krajinných památkových zón, ochranná pásma městských památkových rezervací, kulturní památkové objekty, technické památky

Nový lesní hřbitov

Kulturní památka byla zapsána do státního seznamu 3. 5. 1958. Lesní hřbitov založený ve 30. letech 20. století je ojedinělým dochovaným projektem, kde byl hřbitov umístěn do svahů lesů Píseckých hor na východním okraji města Písek. Hřbitov je významným krajinnotvorným prvkem a jedná se o cenný a netradiční příklad hřbitova s centrálními cestami a navazujícími vrstevnicovými pěšinami. Památková hodnota je umocněna cenným souborem hrobů a náhrobků významných osobností.

Krajinné památkové zóny, městské památkové rezervace ani technické památky se v území nenachází.

Jiné objekty kulturního dědictví místního významu (oficiálně nechráněné)

Chata Živec

Chata na Živci vznikla díky iniciativě Klubu českých turistů (KČT) v roce 1933 na místě původního dřevěného přístřešku pro dělníky z nedalekého živcového lomu. Nyní slouží jako penzion. Nachází se asi 300 m od rozhledny Jarník.

Z centra města je chata vzdálena 4 km.

Místa historických událostí, souvislosti dané krajiny s historicky významnými událostmi či osobnostmi

Adolf Heyduk

Básník Adolf Heyduk se narodil roku 1835. Řadíme ho do literární skupiny "Májovců". Do Písku se dostal ve svých 25 letech, kde počal působit jako učitel kreslení a krasopisu na právě zřízené reálce. K jihočeským Aténám okamžitě přilnul celým svým srdcem - jeho citlivou duši si zcela získala krásná příroda města položeného v moři lesů. Slavík pootavský, jak byl Heyduk současníky nazýván, zemřel v Písku 6. února 1923.

5.2 Stanovení indikátorů přítomnosti hodnot přírodní, kulturní a historické charakteristiky

5.2.1 Katastrální území Horní Ostrovec

V následující tabulce jsou indikátory přítomnosti hodnot přírodní charakteristiky. V katastrálním území se nachází přírodní památka, ptačí oblast síť Natura 2000, nadregionální a regionální prvky ÚSES a významné krajinné prvky.

	Indikátory přítomnosti hodnot přírodní charakteristiky	přítomnost indikátoru v řešeném území	
		ANO	NE
1.	Přítomnost národního parku (NP) vč. ochranného pásma		O
2	Přítomnost chráněné krajinné oblasti (CHKO)		O
3	Přítomnost národní přírodní rezervace (NPR) vč. ochranného pásma		O

4	Přítomnost národní přírodní památky (NPP) vč. ochranného pásma		O
5	Přítomnost přírodní rezervace (PR) vč. ochranného pásma		O
6	Přítomnost přírodní památky (PP) vč. ochranného pásma	X	
7	Přítomnost evropsky významné lokality (EVL) sítě Natura 2000		O
8	Přítomnost ptačí oblasti (PO) sítě Natura 2000	X	
9	Přítomnost přírodního parku (dle §12 zák. 114/1992 Sb.)		O
10	Přítomnost skladebných prvků vyšších ÚSES (regionálních, nadregionálních)	X	
11	Přítomnost významných krajinných prvků (VKP)	X	
Poznámky:			
ad 6 - přírodní památka V Obouch			
ad 8 - ptačí oblast sítě Natura Údolí Otavy a Vltavy			
ad 10 - nadregionální biocentrum Dědovické stráně - regionální biokoridor Větrov – Dědovické stráně			
ad 11 - lesy, vodní toky			

Tabulka 5: Indikátory přítomnosti hodnot přírodní charakteristiky, katastrální území Horní Ostrovec

Indikátory přítomnosti hodnot kulturní a historické charakteristiky jsou popsány v následující tabulce. Jedná se pouze o kulturní nemovité památky.

	Indikátory přítomnosti hodnot kulturní a historické charakteristiky	přítomnost indikátoru v řešeném území	
		ANO	NE
1	Přítomnost národní kult. památky (NKP) vč. pam. ochranného pásma (POP)		O
2	Přítomnost archeologické památkové rezervace (vč. navrhované a POP)		O
3	Přítomnost městské památkové rezervace (MPR)(vč. navrhované a POP)		O
4	Přítomnost vesnické památkové rezervace (VPR)(vč. navrhované a POP)		O
5	Přítomnost městské památkové zóny (MPZ)(vč. navrhované a POP)		O
6	Přítomnost vesnické památkové zóny (VPZ)(vč. navrhované a POP)		O
7	Přítomnost krajinné památkové zóny (KPZ)(vč. navrhované)		O
8	Přítomnost kulturní nemovité památky (vč. navrhované a POP)	X	
Poznámky:			
ad 8 - usedlost čp. 3 - usedlost čp. 4 - pomník padlým			

Tabulka 6: Indikátory přítomnosti hodnot kulturní a historické charakteristiky, katastrální území Horní Ostrovec

5.2.2 Část Píseckých hor

V následující tabulce jsou indikátory přítomnosti hodnot přírodní charakteristiky. V dané části Píseckých hor se nachází přírodní park, nadregionální a regionální prvky ÚSES a významné krajinné prvky.

	Indikátory přítomnosti hodnot přírodní charakteristiky	přítomnost indikátoru v řešeném území	
		ANO	NE
1.	Přítomnost národního parku (NP) vč. ochranného pásma		O
2	Přítomnost chráněné krajinné oblasti (CHKO)		O
3	Přítomnost národní přírodní rezervace (NPR) vč. ochranného pásma		O
4	Přítomnost národní přírodní památky (NPP) vč. ochranného pásma		O
5	Přítomnost přírodní rezervace (PR) vč. ochranného pásma		O
6	Přítomnost přírodní památky (PP) vč. ochranného pásma		O
7	Přítomnost evropsky významné lokality (EVL) sítě Natura 2000		O
8	Přítomnost ptačí oblasti (PO) sítě Natura 2000		O
9	Přítomnost přírodního parku (dle §12 zák. 114/1992 Sb.)	X	
10	Přítomnost skladebných prvků vyšších ÚSES (regionálních, nadregionálních)	X	
11	Přítomnost významných krajinných prvků (VKP)	X	
Poznámky:			
ad 9 - přírodní park Písecké hory			
ad 10 - nadregionální biokoridor Dědovické stráně - regionální biocentrum Jarník			
ad 11 - lesy, vodní toky, rybníky			

Tabulka 7: Indikátory přítomnosti hodnot přírodní charakteristiky, část Píseckých hor

Indikátory přítomnosti hodnot kulturní a historické charakteristiky jsou popsány v následující tabulce. Jedná se pouze o kulturní nemovité památky.

	Indikátory přítomnosti hodnot kulturní a historické charakteristiky	přítomnost indikátoru v řešeném území	
		ANO	NE
1	Přítomnost národní kult. památky (NKP) vč. pam. ochranného pásma (POP)		O
2	Přítomnost archeologické památkové rezervace (vč. navrhované a POP)		O
3	Přítomnost městské památkové rezervace (MPR)(vč. navrhované a POP)		O
4	Přítomnost vesnické památkové rezervace (VPR)(vč. navrhované a POP)		O
5	Přítomnost městské památkové zóny (MPZ)(vč. navrhované a POP)		O
6	Přítomnost vesnické památkové zóny (VPZ)(vč. navrhované a POP)		O

7	Přítomnost krajinné památkové zóny (KPZ)(vč. navrhované)		O
8	Přítomnost kulturní nemovité památky (vč. navrhované a POP)	X	
Poznámky:			
ad 8 - Nový lesní hřbitov			

Tabulka 8: Indikátory přítomnosti hodnot kulturní a historické charakteristiky, část Píseckých hor

5.3 Stanovení projevu, významu a cennosti znaků krajinného rázu

5.3.1 Katastrální území Horní Ostrovec

Pro stanovení projevu, významu a cennosti znaků krajinného rázu byly vybrány hlavní znaky přírodní charakteristiky. V tabulce jsou tyto charakteristiky klasifikovány dle projevu, významu a cennosti.

Identifikované hlavní znaky přírodní charakteristiky	Klasifikace znaků		
	dle projevu	dle významu	dle cennosti
	+ pozitivní O neutrální N negativní	XXX zásadní XX spoluurčující X doplňující	XXX jedinečný XX význačný X běžný
Soutok řek Lomnice a Skalice	+	XX	X
Přírodní památka V Obouch	+	XX	XX
Rozmanitá druhová skladba fauny i flóry v údolních nivách Lomnice a Skalice	+	X	XX

Tabulka 9: Identifikace a klasifikace znaků přírodní charakteristiky, katastrální území Horní Ostrovec

Přírodní charakteristiky zde uváděné jsou dle svého projevu pozitivní, liší se pouze ve svém významu a cennosti.

V následující tabulce jsou klasifikovány hlavní znaky kulturní a historické charakteristiky podle stejných kritérií jako přírodní charakteristiky.

Identifikované hlavní znaky kulturní a historické charakteristiky	Klasifikace znaků		
	dle projevu	dle významu	dle cennosti
	+ pozitivní O neutrální N negativní	XXX zásadní XX spouřující X doplňující	XXX jedinečný XX význačný X běžný
Bývalý vojenský prostor	N	XXX	XXX
Areál zemědělského družstva	N	XX	X
Venkovské usedlosti z 18. a 19. Století	+	XX	X

Tabulka 10: Identifikace a klasifikace znaků kulturní a historické charakteristiky, katastrální území Horní Ostrovec

Jako negativní podle svého projevu byl identifikován bývalý vojenský prostor a celý areál zemědělského družstva Ostrovec, naopak pozitivně jsou hodnoceny venkovské usedlosti z 18. a 19. století.

5.3.2 Část Píseckých hor

V tabulce jsou klasifikovány hlavní znaky přírodní charakteristiky.

Identifikované hlavní znaky přírodní charakteristiky	Klasifikace znaků		
	dle projevu	dle významu	dle cennosti
	+ pozitivní O neutrální N negativní	XXX zásadní XX spouřující X doplňující	XXX jedinečný XX význačný X běžný
Rozsáhle lesní porosty	+	XXX	XX
Lom U Obrázku	O	X	XXX
Soustava čtyř rybníků	+	XX	X

Tabulka 11: Identifikace a klasifikace znaků přírodní charakteristiky, část Píseckých hor

Cennost Lomu U Obrázku je díky množství nerostů, které se zde vyskytují, hodnocena jako jedinečná. Místní rozsáhlé lesní porosty jsou dle významu hodnoceny jako zásadní.

V následující tabulce je uveden projev, význam a cennost jednotlivých hlavních znaků kulturní a historické charakteristiky.

Identifikované hlavní znaky kulturní a historické charakteristiky	Klasifikace znaků		
	dle projevu	dle významu	dle cennosti
	+ pozitivní O neutrální N negativní	XXX zásadní XX spouštějící X doplňující	XXX jedinečný XX význačný X běžný
Rozhledna Jarník	O	XX	X
Kamenolom Písek	-	XXX	X
Nový lesní hřbitov	+	X	XX

Tabulka 12: Identifikace a klasifikace znaků kulturní a historické charakteristiky, část Píseckých hor

Kamenolom Písek působí na krajinný ráz negativně, Nový lesní hřbitov pozitivně a dle své cennosti je hodnocen jako význačný.

5.4 Vyhodnocení a popis rozdílů v krajinném rázu

Obě porovnávané oblasti mají podobnou rozlohu, a to přes 5 km² a nachází se v Jihočeském kraji. Zdejší lesy spravuje společnost Lesy města Písku s.r.o.

Díky výjimečné krajině, druhové pestrosti a způsobu hospodaření vzniklo zvláště chráněné území přírodní park Písecké hory. V katastrálním území Horní Ostrovec byla vyhlášena přírodní památka V Obouch.

Horní Ostrovec patří mezi „mladé“ osady, první historická zmínka o zdejších obyvatelích pochází z roku 1642. Zdejší objekty mají vesnický charakter, jedná se o typická obytná stavení. Písecké hory nesou stopy přítomnosti člověka již od mladší doby kamenné.

Území katastru Horní Ostrovec pokrývá z více než jak 50 % les, kde převažuje smrk, borovice, dub, buk a lípa, dále orná půda 36,36 % a trvalý travní porost – 6,68 %. Průměrná velikost pozemků je 1,3 ha. V Píseckých horách převažuje les – 90,36 %, velkou lesnatost potvrzuje i VOREL A KOL. (2009), průměrná velikost pozemků je 30 ha.

Landuse	k. ú. Horní Ostrovec		část Píseckých hor	
	Výměra [ha]	Výměra [%]	Výměra [ha]	Výměra [%]
Les	260,67	50,24	510,06	90,36
TTP	34,67	6,68	8,71	1,54
orná půda	188,67	36,36	0,00	0,00
rozptýlená zeleň	1,83	0,35	0,00	0,00
zastavěná plocha	25,61	4,94	18,70	3,31
Cesta	5,04	0,97	3,88	0,69
vodní plocha	0,20	0,04	3,21	0,57
ostatní plocha	2,13	0,42	19,93	3,53

Tabulka 13: Porovnání landuse

Zvlněná krajina, strmé stráně v okolí řek Lomnice a Skalice jsou domovem pro typické druhy obratlovců s těsnou vazbou na koryta těchto toků. Mezi vzácnější druhy patří konipas horský, vydra říční, čáp černý, jestřáb lesní a krahujec obecný. Písecké hory tvoří souvislý lesní porost, hnízdí zde například čáp černý, sýc rousný, lejsek malý atd. Dle ornitologického monitoringu BUREŠE A KOL. (1995) není potvrzen například výskyt orla mořského. Při terénním průzkumu bylo objeveno jeho hnízdění, lokalita utajena.

Flóra katastrálního území Horní Ostrovec je opět úzce spjata s břehovými porosty dvou protékajících řek, v Píseckých horách se jedná o souvisle zalesněný smíšený porost v mírně zvlněném pahorkatinovém reliéfu, kde velký podíl tvoří listnaté dřeviny.

5.5 Návrh na možné zvýšení hodnoty krajinného rázu území

Zajisté nejvíce negativním projevem krajinného rázu v katastrálním území Horní Ostrovec je areál bývalého vojenského prostoru Vráž u Písku. Několik kilometrů starých plotů z ostnatých drátů a polorozpadlé budovy muničních skladů, stejně tak jako nefunkční odkryté odpadní jímky působí nejen špatným vizuálním dojmem, ale tvoří nebezpečí pro náhodné návštěvníky i zvěř. I z tohoto důvodu by bylo nanejvýš vhodné celý areál revitalizovat a lesy převést z kategorie „lesy zvláštního určení“ do kategorie „lesy hospodářské“.

Nevhodně působí také celý vzhled areálu Zemědělského družstva AGRO - družstvo Ostrovec. Zde se však kvůli nevyjasněným vlastnickým vztahům k různým budovám v areálu pravděpodobně v nejbližší době nepodaří jeho celková rekonstrukce a tím i možné zvýšení hodnoty krajinného rázu. Nutné je však minimálně zajistit generální opravu silážních jam, ze kterých v současné době vytéká odpadní voda do přilehlého lesa.

Co se týká místních kulturních památek, technický stav neodpovídá jejich významu. Zasloužily by si alespoň pravidelnou údržbu, které se jim nedostává.

Krajinný ráz Píseckých hor narušuje na severozápadní straně pouze rozsáhlý kamenolom. Jeho rozloha činí téměř 3 ha. Roční výrobní kapacita lomu je 400 tisíc tun, kterou by bylo vhodné nenavyšovat. Pokud dojde k ukončení těžby, je nutné provést celkovou rekultivaci areálu.

Lesní porosty, zejména smrku ztepilého a jedle bělokoré, jsou díky mimořádně teplému počasí v loňském létě výrazně oslabeny. Smrkové porosty trpí silným náletem lýkožrouta lesklého, který místní lesníci nepamatují. Jen v prvním čtvrtletí roku 2016 se na tomto území již vytěžilo více než 2000 m³ dřevní hmoty. Zároveň dochází k přehodnocení druhů sazenic k výsadbě na převahu původních listnatých dřevin (buk lesní, dub zimní). Tím se porosty vrací do své historické druhové skladby.

6. Závěr

Pojem krajinný ráz se objevuje v naší legislativě mnoho let. Jde o charakteristiku určitého místa z pohledu přírodního, kulturního a historického a dále jde o ochranu před činnostmi, která by snížila jeho estetickou a přírodní hodnotu. V dnešní době velkého rozvoje dopravy, staveb a průmyslu je někdy velmi těžké krajinný ráz neměnit. Pro udržení estetické a přírodní hodnoty určité oblasti je důležité ji podrobně popsat a zhodnotit.

V práci jsou porovnávána dvě území na první pohled odlišná. Jedná se o katastrální území Horní Ostrovec a přiměřeně velkou část Píseckých hor. Při bližším zkoumání se však v určitých bodech obě oblasti podobají. Mají podobnou rozlohu, a to přes 5 km², nachází se v Jihočeském kraji a jsou spravovány společností Lesy města Písku s.r.o. V popisovaných částech jsou chráněná území, ve kterých se část fauny a flóry shoduje. Horní Ostrovec je ale „mladá“ osada, Písecké hory pamatují obyvatele z mladší doby kamenné. Písecké hory jsou z 90 % zalesněné, katastrální území Horní Ostrovec jen z 50%, zbytek tvoří například orná půda a trvalý travní porost. Charakter prostoru Horního Ostrovice je vnímán jako polouzavřený, ohraničený lesním porostem. Neuplatňují se dálkové pohledy do okolí. Písecké hory tvoří uzavřený prostor bez průhledů. Vnitřní dominantou je hora Jarník s rozhlednou, díky níž se uplatňují dálkové pohledy do celého okolí.

V práci jsou popsány negativní projevy krajinného rázu v porovnávaných oblastech a navržena některá opatření pro zvýšení jejich přírodní a kulturní hodnoty.

Krajina a její ráz je odkazem našich předků a je velmi důležité ji chránit a zachovat pro příští generace.

7. Přehled použité literatury a zdrojů

Literatura

1. ALBRECHT, J., MACKOVČIN, P., SEDLÁČEK, M. Chráněná území ČR VIII. – Českobudějovicko. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, 2003.
2. ANDĚRA, M. Encyklopedie naší přírody. Praha: Slovart, 2000.
3. BOROVIČKOVÁ, H., HAVELKOVÁ, S. Nástroje ochrany přírody a krajiny. Praha: MŽP ČR, 2005.
4. BUREŠ, J., HLÁSEK, L., PECL, K., ŠÁLEK, M., VŠETEČKA, R. Ptactvo Písecka. Písek: ZO ČSOP Písek, 1995.
5. CÍLEK, V. Krajiny vnitřní a vnější. Praha: Dokořán, 2003.
6. COUNCIL OF EUROPE, European Landscape Convention. Florence: 2000.
7. CULEK, M., BUČEK, A., GRULICH, V., HARTL, P., HRABICA, A., KOCIÁN, J., KYJOVSKÝ, Š., LACINA, J. Biogeografické členění České republiky. Praha: Enigma, 1996.
8. ČIHAŘ, J., ČIHAŘ, M., FORMÁNEK, J., HODKOVÁ, Z., KHOLOVÁ, H., MORAVEC, Z., PFLEGER, V., SKALICKÁ, A., TOMAN, J. Příroda v České a Slovenské republice, Praha: ACADEMIA, 2002.
9. ČIHAŘ, M. Ochrana přírody a krajiny I. Územní ochrana přírody a krajiny v České republice. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998.
10. DEMEK, J., MACKOVČIN, P. Zeměpisný lexikon ČR. Hory a nížiny, Brno: AOPK ČR, 2006.
11. FORMAN, R. T. T., GODRON, M. Landscape Ecology. J. Wiley and Sons. New York: 1986.
12. FANTA, J. Krajina V. Česká republika, Živa, 2011.
13. FRÖLICH, J. Písecké hory známé i neznáme, Písek: IRES, 1999.
14. FRIEDL, K., MARŠÁKOVÁ, M., PETŘÍČKOVÁ, M., POVOLNÝ, F., RIVOLOVÁ, L., VINŠ, A. Chráněná území v České republice, Praha: MŽP ČR, 1991.
15. HENDRYCH, R. Fytogeografie. Praha: SPN, 1984.

16. HEYDA, J. Textová část lesního hospodářského plánu pro LHC Lesy města Písku 1998-2007. České Budějovice: Lesní projekty České Budějovice a.s., 1997.
17. HEYDA, J., MALÍK, J., HENDRYCH, M. Lesní hospodářský plán 2008-2017, textová část. České Budějovice: Lesní projekty České Budějovice a.s., 2007.
18. CHVOJKA, O. Jižní Čechy v mladší a pozdní době bronzové – Geologické vymezení studované oblasti. Brno: Masarykova univerzita, 2009.
19. JANDÁK, J., POKORNÝ, E., PRAX, A. Půdoznalství. Brno: MENDELU, 2007.
20. JONGEPIEROVÁ, I., PEŠOUT, P., JONGEPIER, J. W., PRACH, K. Ekologická obnova v České republice. Praha: AOPK ČR, 2012.
21. KOLÁŘ, F., MATĚJŮ, J., LUČANOVÁ, M., CHLUMSKÁ, Z., ČERNÁ, K., PRACH, J., BALÁŽ, V., FALTEISEK, L. Ochrana přírody z pohledu biologa. Dokořán, 2012.
22. KOLAŘÍK, J. Péče o dřeviny rostoucí mimo les - I., ZO ČSOP Vlašim, Vlašim, 2003.
23. KUBÍK, L., SÁŇKA, M. Reprezentativní půdní typy a jejich charakteristika pro území jižních a západních Čech – výsledky projektu Rizikové látky v půdě ve vztahu k životnímu prostředí – přeshraniční základy ochrany půdy (Bavorsko – Česká republika. Brno: ÚKZÚZ, 2009.
24. LÖW A SPOL., s.r.o., Typologie české krajiny - výstup projektu VaV/640/01/03. Praha: MŽP ČR, 2003.
25. LÖW, J., MÍCHAL, I. Krajinný ráz. Kostelec n. Černými lesy: Lesnická práce, 2003.
26. MÁLKOVÁ, P., LACINA, D. Významná ptačí území v České republice. Praha: ČSO, 2001.
27. MÍCHAL, I. Hodnocení krajinného rázu a jeho uplatňování ve státní správě: Metodické doporučení. Praha: 1999.
28. MIKO, L., HOŠEK, M. Příroda a krajina České republiky. Zpráva o stavu 2009, Praha: AOPK ČR, 2009.
29. MIKO, L., ŠTURSA, J. Národní parky a chráněné krajinné oblasti České republiky. Praha: MŽP ČR, 2010.

30. MIMRA, M. Hodnocení prostorové heterogenity kulturní krajiny. Praha: VŠZ, 1993.
31. MLČOCH, S. Škody na životním prostředí z pohledu českého práva. Praha: UK, 1998.
32. MORAVEC, J. Fytocenologie (nauka o vegetaci). Praha: Academia, 1994.
33. NEUHÄSLOVÁ, Z., MORAVEC, J. Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky: textová část. Praha: Academia, 1998.
34. NOVOTNÁ, D. Úvod do pojmosloví v ekologii krajiny. Praha: MŽP+Enigma, 2001.
35. PATZELT, Z., MOUCHA, P., ŠPRYŇAR, P., URBAN, F. Ochrana přírody a krajiny v České republice. Praha: AOPK ČR, 2008.
36. SKLENIČKA, P. Základy krajinného plánování, Praha, 2003.
37. SKLENICKA, P., CHARVATOVA, E. Stand continuity-/a useful parameter for ecological networks in post-mining landscapes. Ecological Engineering 20, pages 287-296, 2003.
38. ŠULC MICHALKOVÁ, M., Charakteristika biogeografických podprovincií a bioregionů v České republice, Praha: MUNI, 2014.
39. VOREL, I., BUKÁČEK, R., MATĚJKA, P., CULEK, M., SKLENIČKA, P. Metodický postup posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz. Praha: Nakladatelství Naděžda Skleničková, 2004.
40. VOREL, I., KUPKA, J. Krajinný ráz, identifikace a hodnocení. Praha: Nakladatelství ČVUT, 2011.
41. VOREL, I., VORLOVÁ, J., KUPKA, J., HRONOVSKÁ, K., POSPÍŠIL, F. Generel krajinného rázu Jihočeského kraje. České Budějovice: 2009.
42. ZÁVALSKÝ, O. Naši dravci a sovy a jejich praktická ochrana. Nový Jičín: ZO ČSOP Nový Jičín, 2004.

Zákony

1. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje

1. *AOPK ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-12-1]. Dostupné z:
<http://www.ochranaprirody.cz/uzemni-ochrana/velkoplosna-chranena-uzemi/>
2. *Geologická mapa – Horní Ostrovec, 1:50 000*. [online]. 2015 [cit. 2015-12-10]. Dostupné z:
http://www.geology.cz/app/ciselniky/lokalizace/show_map.php?mapa=g50&y=774700&x=1113000&s=1
3. *Geologická mapa – Písek, 1:50 000*. [online]. 2015 [cit. 2015-12-10].
Dostupné z:
http://www.geology.cz/app/ciselniky/lokalizace/show_map.php?mapa=g50&y=774300&x=1126100&r=4500&s=1&legselect=0
4. *Geoportál* [online]. 2010-2015 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z:
<http://geoportal.gov.cz/web/guest/map>
5. *Hydroekologický informační systém VÚV* [online]. 2002-2016 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z: <http://heis.vuv.cz/>
6. *Ministerstvo životního prostředí ČR- příroda a krajina* [online]. 2008 - 2012 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/priroda_krajina
7. *Obec Ostrovec* [online]. 2010 [cit. 2015-11-15]. Dostupné z:
<http://www.ostrovec-obec.cz/zakladni-udaje/d-13720/p1=2062>
8. *Oblastní plány rozvoje lesů* [online]. 2016 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z:
<http://geoportal.uhul.cz/OPRLMapNew/>
9. *Písecké hory* [online]. 20013 [cit. 2015-11-29]. Dostupné z:
<http://piseckehory.ic.cz/piseckehory.html>
10. *Správa jeskyní ČR* [online]. 2008 [cit. 2013-11-23]. Dostupné z:
<http://www.jeskynecr.cz/cz/sprava/o-nas/>

Použité zkratky

EVL	Evropsky významné lokality sítě Natura 2000
CHKO	Chráněná krajinná oblast
KPZ	Krajinná památková zóna
k. ú.	Katastrální území
MPR	Městská památková rezervace
MPZ	Městská památková zóna
MŽP ČR	Ministerstvo životního prostředí České republiky
NKP	Národní kulturní památka
NP	Národní park
NPP	Národní přírodní památka
NPR	Národní přírodní rezervace
PO	Ptačí oblast sítě Natura 2000
POP	Památkové ochranné pásmo
PP	Přírodní památka
PR	Přírodní rezervace
ÚSES	Územní systém ekologické stability
VKP	Významný krajinný prvek
VPR	Vesnická památková rezervace
VPZ	Vesnická památková zóna

Seznam obrázků

Obrázek 1: Typy krajiny podle využití.....	13
Obrázek 2 : Lokalizace vybraných území	32
Obrázek 3: Čáp černý	37
Obrázek 4: Zjednodušená mapa severní oblasti Jihočeského kraje s přibližným vymezením celku Píseckých hor a zakreslením významných toků	39

Obrázek 5: Konvalinka vonná	44
Obrázek 6: Soutok řek Lomnice (vpravo) a Skalice	52
Obrázek 7: Údolí řeky Lomnice	53
Obrázek 8: Lesní porost.....	55
Obrázek 9: Rekreační středisko Ostrovec	56
Obrázek 10: Kříže v katastrálním území Horní Ostrovec	57
Obrázek 11: Objekty v bývalém muničním skladu	58
Obrázek 12: Nevyhovující silážní jámy v zemědělském družstvu Ostrovec	59
Obrázek 13: Lom U Obrázku	62
Obrázek 14: Bukový porost.....	63
Obrázek 15: Informační tabule o Píseckých horách.....	64
Obrázek 16: Kříže v části přírodního parku	66
Obrázek 17: Rozhledna Jarník tvoří dominantní stavbu v Píseckých horách	67
Obrázek 18: Kamenolom Písek	68

Seznam tabulek

Tabulka 1: Faktory spoluvytvářející krajinu	17
Tabulka 2: Základní systémové vrstvy krajiny	30
Tabulka 3: Landuse v katastrálním území Horní Ostrovec	54
Tabulka 4: Landuse v části Píseckých hor.....	65
Tabulka 5: Indikátory přítomnosti hodnot přírodní charakteristiky, katastrální území Horní Ostrovec	70
Tabulka 6: Indikátory přítomnosti hodnot kulturní a historické charakteristiky, katastrální území Horní Ostrovec.....	70
Tabulka 7: Indikátory přítomnosti hodnot přírodní charakteristiky, část Píseckých hor	71

Tabulka 8: Indikátory přítomnosti hodnot kulturní a historické charakteristiky, část Píseckých hor	72
Tabulka 9: Identifikace a klasifikace znaků přírodní charakteristiky, katastrální území Horní Ostrovec	72
Tabulka 10: Identifikace a klasifikace znaků kulturní a historické charakteristiky, katastrální území Horní Ostrovec.....	73
Tabulka 11: Identifikace a klasifikace znaků přírodní charakteristiky, část Píseckých hor	73
Tabulka 12: Identifikace a klasifikace znaků kulturní a historické charakteristiky, část Píseckých hor	74
Tabulka 13: Porovnání landuse	75

Seznam grafů

Graf 1: Landuse, katastrální území Horní Ostrovec; zdroj: vlastní	54
Graf 2: Landuse, části Píseckých hor.....	64

Seznam příloh

Příloha č. 1: Lokalizace vybraných území
Příloha č. 2: Geologická mapa – Horní Ostrovec
Příloha č. 3: Geologická mapa – část Píseckých hor
Příloha č. 4: Landuse – Horní Ostrovec
Příloha č. 5: Landuse – část Píseckých hor
Příloha č. 6: Fotografie z katastrálního území Horní Ostrovec
Příloha č. 7: Fotografie z části přírodního parku Písecké hory

Příloha č. 1: Lokalizace vybraných území

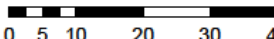

Lokalizace vybraných území

Legenda

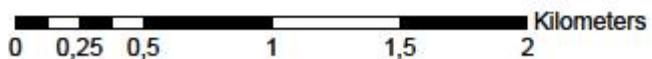
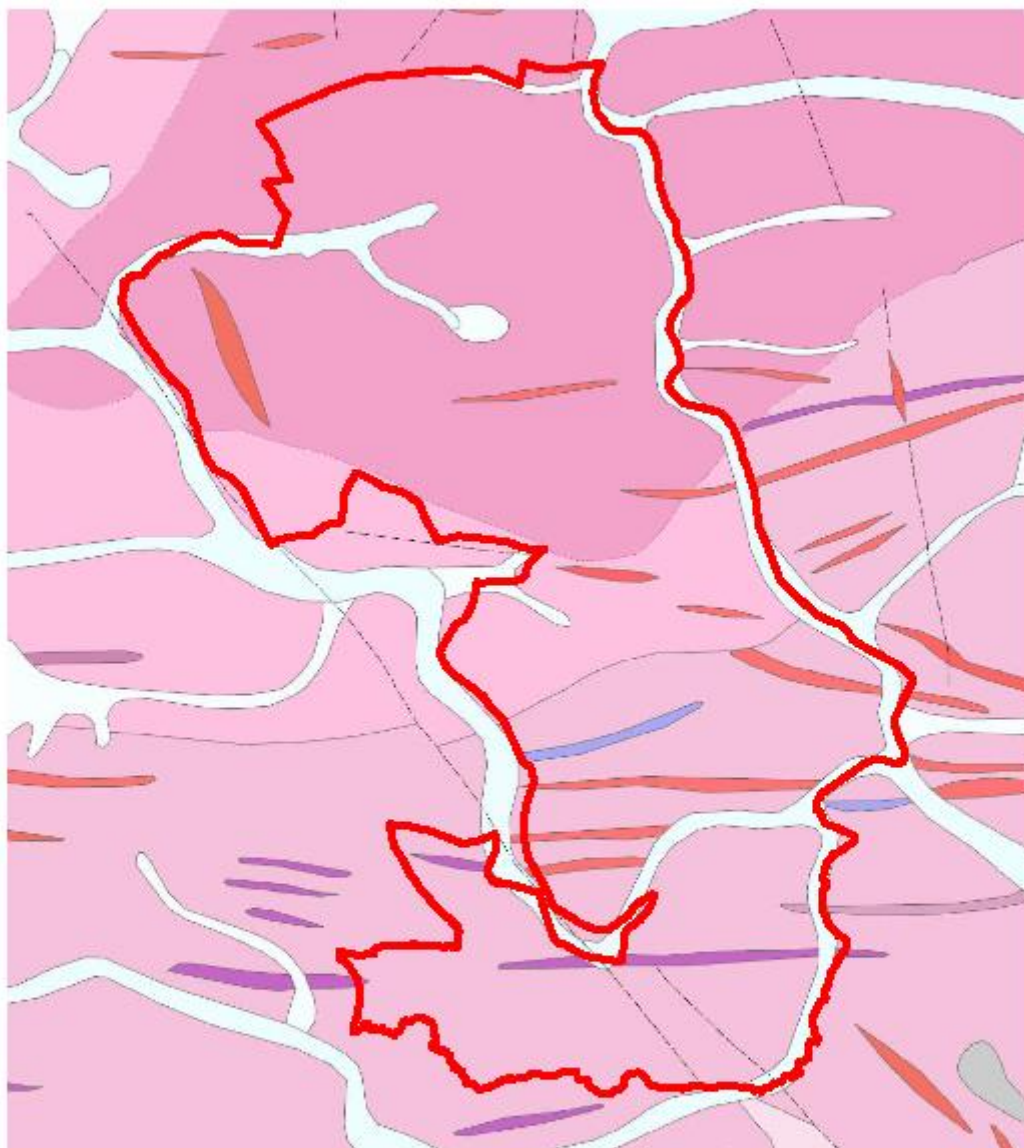
- Horní Ostrovec
- část Píseckých hor

 Kilometers
0 5 10 20 30 40

Příloha č. 2: Geologická mapa – Horní Ostrovec

Geologická mapa - Horní Ostrovec

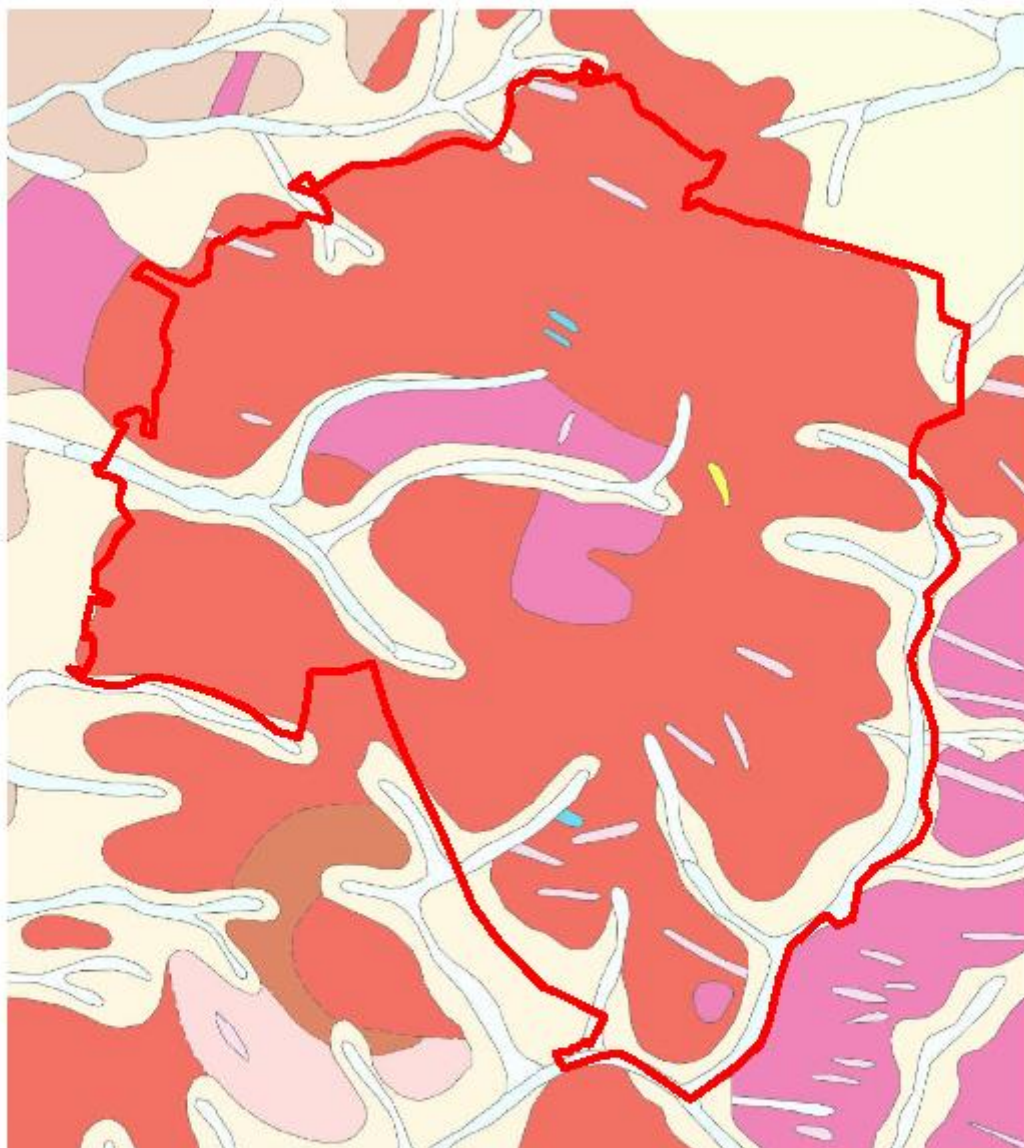
Legenda

- porfyrický amfibol-biotitický granit
- granodiorit

Příloha č. 3: Geologická mapa – část Píseckých hor

Geologická mapa - část Píseckých hor

Legenda

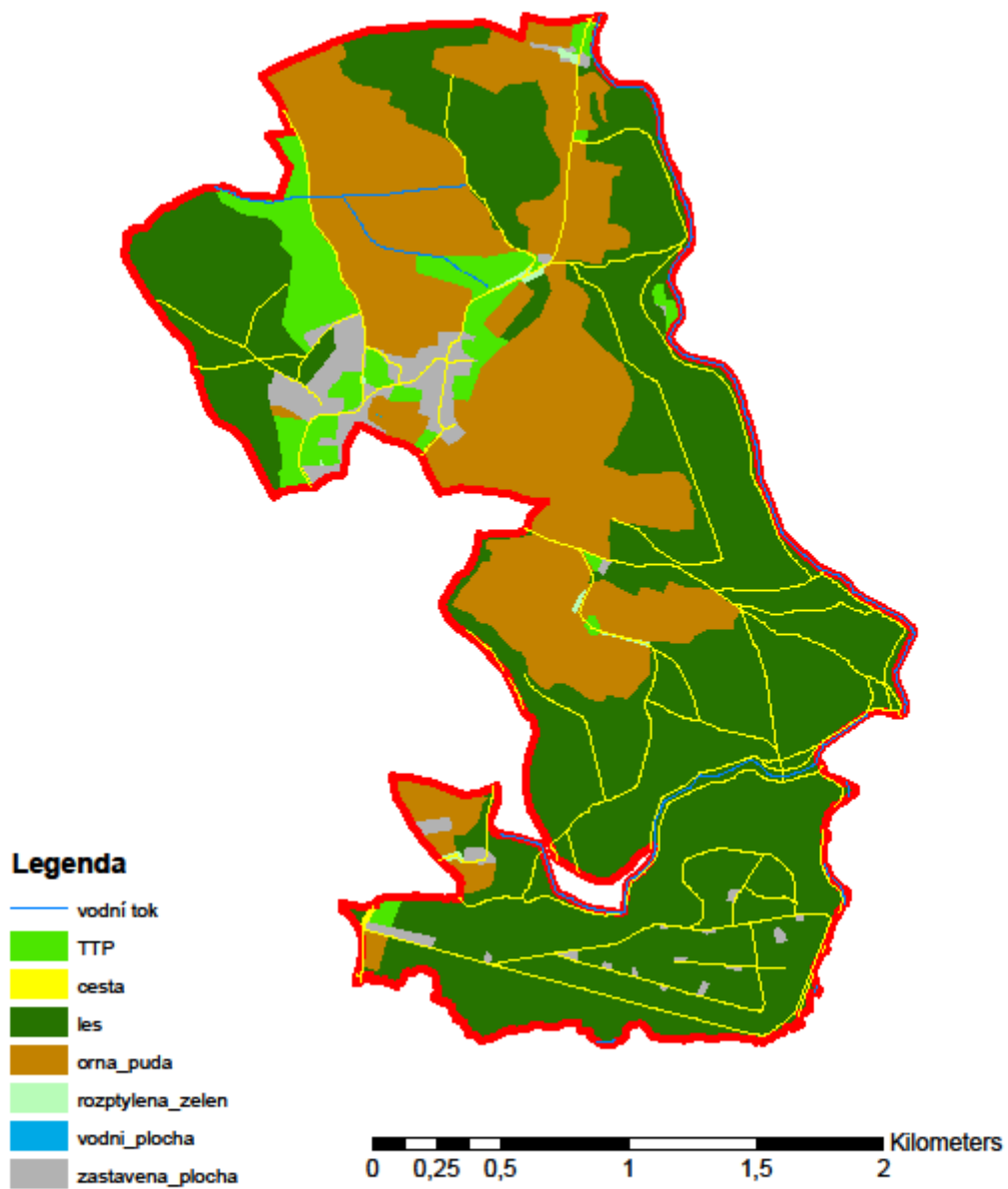
- metagranit
- písčito-hlinitý až hlinito-písčitý sediment
- melanokratický granit a křemenný melanokratický syenit

Příloha č. 4: Landuse – Horní Ostrovec

Landuse - Horní Ostrovec

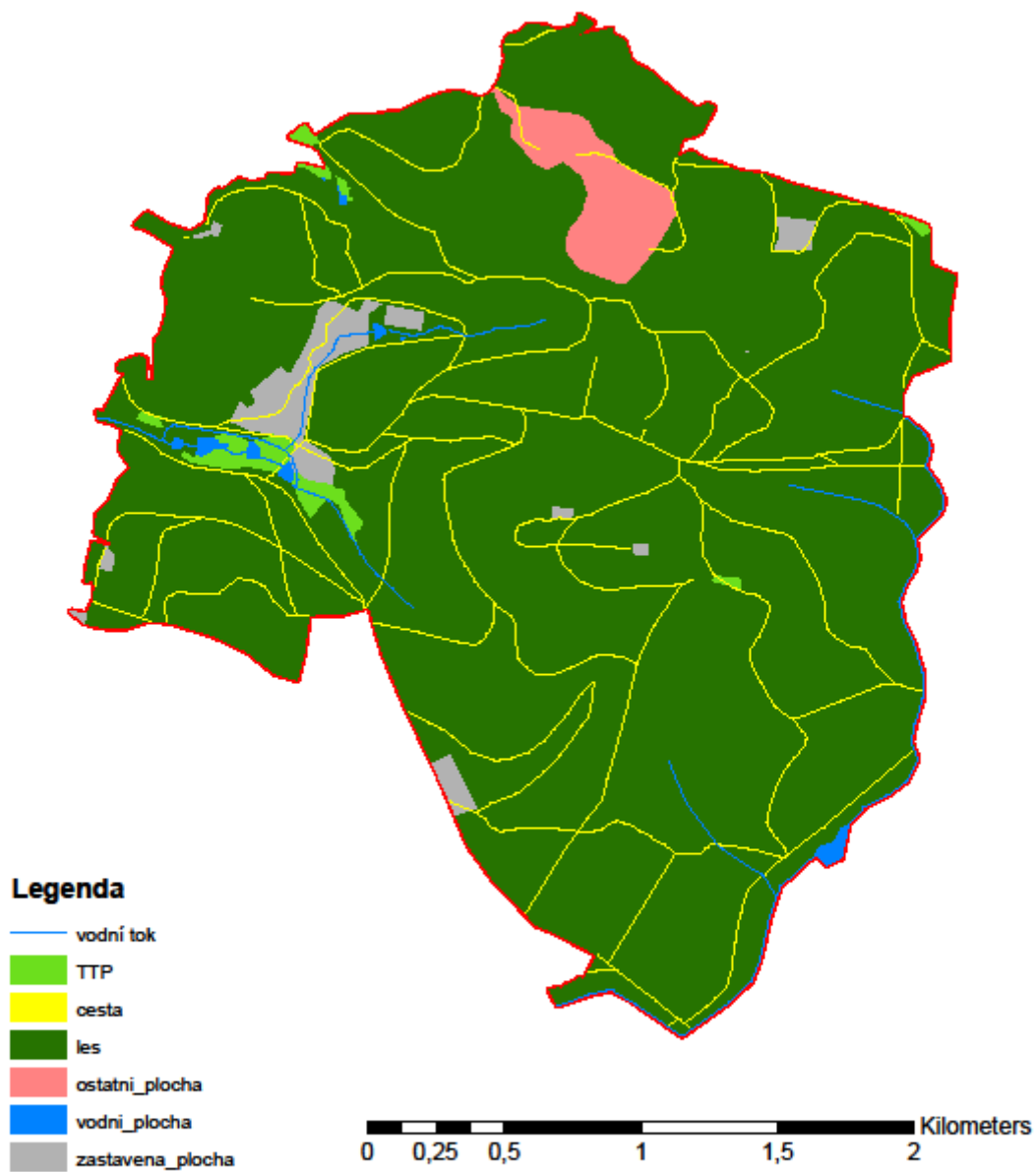

Příloha č. 5: Landuse – část Píseckých hor

Landuse - část Píseckých hor

Příloha č. 6: Fotografie z katastrálního území Horní Ostrovec; zdroj: vlastní

Vjezd do bývalého muničního skladu

Muniční sklad

Trojité ploty okolo bývalého muničního skladu

Zemědělské družstvo Ostrovec

Zemědělská usedlost čp. 4

Kaplička ve stylu venkovského baroka

Spálená hájovna

Hájovna V Lipovém

Soutok řek Lomnice a Skalice
je oblíbeným turistickým cílem

V území se vykytují bledule jarní

Koryto řeky Skalice

Koryto řeky Lomnice

Příloha č. 7: Fotografie z části přírodního parku Písecké hory; zdroj: vlastní

Písecké hory jsou oblíbenou turistickou destinací

Cesta Bolestných kamenů,
zastavení Výčitky svědomí

Chata Živec

Altán Živec

Západní pohled z rozhledny
Jarník – město Písek

Severovýchodní pohled z rozhledny
Jarník – Nové Sedlo

Bývalá psychiatrická léčebna
U Honzíčka

Zahradkářská kolonie U Malířských

Rybník Beran

Rybník Bašta

Srní homole

Naleziště růženínů